

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ

Περιοδικό του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ ■ τεύχος 31 – περίοδος Β ■ Ιανουάριος/Φεβρουάριος 2002

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
Βρυσακίου 15 & Κλάδου, 105 65 Αθήνα
τηλ.: 3215 146/fax: 3215 147
e-mail: sadas-pea@tee.gr • www.sadas-pea.gr

'ARCHITEKTONES'
JOURNAL OF THE ASSOCIATION OF GREEK ARCHITECTS
Issue 31, Cycle B, January/February 2002
Vrysakiou 15 & Kladou, 105 65 Athens
tel.: 3215 146/fax: 3215 147

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Παναγιώτης Γεωργακόπουλος
Αντιπρόεδρος: Αλέξανδρος Βράκας
Γεν. Γραμματέας: Θανάσης Παππάς
Ταμίας: Γιώργος Χαραλαμπίδης
Ειδ. Γραμματέας: Γιώργος Σημαιοφορίδης
Μέλη: Δημήτρης Αναστασιάδης
Κορίνα Δαγκλή
Παναγιώτης Δεσποτόπουλος
Ευάγγελος Λυρούδης
Δημήτρης Μαραβέας
Κώστας Μπαρδάκης
Γιώργος Παπαπαύλου
Νίκος Σιαπκίδης
Σήφης Φανουράκης
Πετρούλα Φατούρου

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ-ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ
Παναγιώτης Γεωργακόπουλος

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
τις απόψεις των συντακτών τους.
Οι επίσημες θέσεις του ΣΑΔΑΣ και των άλλων
Συλλόγων Αρχιτεκτόνων δημοσιεύονται στη στήλη
Δραστηριότητες του συλλόγου.

Τιμή τεύχους Δρχ. 1

ΕΚΔΟΤΗΣ

Σωτήρης Δημακόπουλος
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΔΟΣΗΣ-ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ-ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕ
Αθήνα: Βουλιαγμένης 49, 116 36 Αθήνα
τηλ.: 9235 487-9/fax: 9222 743
Θεσ/κη: Βασ. Όλγας 181
ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
Όλγα Εμμανουηλίδου
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Γιώργος Καλομηνίδης
ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
Κυριάκος Κοσμάς
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
Αθήνα: Λάμπης Δορλής, Βάνα Διαμαντοπούλου
Αρετή Κατή, Τάσος Σπανούδης, Ντίνος Δογορίτης
Θεσ/κη: Τέτα Μάη, Μαρία Θεοχαροπούλου
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Νίκη Δανιηλίδου
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
Γιώργος Βρεττάκος
DTP SERVICE
Extension, Γ. ΒΑΡΔΑΚΗΣ & ΣΙΑ ΟΕ
Φίλωνος 64 Δάφνη, τηλ.: 9735 563
ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
Περαντινός-Κανάκης ΟΕ
Φίλωνος 64 Χαραυγή, τηλ.: 9716 847
ΑΠΟΣΤΟΛΗ: Ευάγγελος Μοσχόφης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Σημείωμα της σύνταξης» (σελ. 18)

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

«Curriculum vitae του συν. Γ. Σημαιοφορίδη» (σελ. 20)
«Κείμενα για τον συν. Γ. Σημαιοφορίδη» (σελ. 22)
«Δραστηριότητες Δ.Σ. ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ» (σελ. 27)
Τ. Γεωργακόπουλος, Θ. Παππάς, «Στην αυγή της
νέας εποχής» (σελ. 30)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Νέοι Έλληνες Αρχιτέκτονες (1ο) (σελ. 50)

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ (σελ. 76-77)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ-ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (σελ. 77-78)

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ (σελ. 78-80)

Επιθυμία του Συλλόγου είναι, να αξιοποιήσει τις απόψεις όλων των συναδέλφων μέσα από τις σελίδες του περιοδικού. Είναι δυνατόν, όλες οι συνεργασίες που θα αποστέλλονται στο περιοδικό, είτε υπό μορφή παρουσιάσεων έργων, θέσεων και επιστολών να καταχωρούνται στις σελίδες του.
ΤΑ ΑΡΘΡΑ ΠΟΥ ΘΑ ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ, ΠΡΕΠΕΙ ΩΠΩΣΔΗΠΟΤΕ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΔΙΣΚΕΤΑ ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΝΟΔΕΥΟΝΤΑΙ ΜΕ PRINT-OUT ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Θα είναι πολύ χρήσιμο για όλους το περιοδικό να ΔΙΑΒΑΖΕΤΑΙ και να ασκείται κριτική για το περιεχόμενο και την εμφάνισή του από όλους τους συναδέλφους.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κλαίρη Δήμα
Φάνια Δορκοφύκη
Γιάννης Ζερβός
Διονύσης Καννάς
Ειρήνη Κουφέλη
Αμαλία Κωτσάκη
Έλενα Λαϊνά
Μιχάλης Λεφαντζής
Βασιλική Παναγιωτοπούλου
Αναστασία Πεπέ
Κυριάκος Πιπίνης
Γιώργος Σαρηγιάννης
Γιώργος Σημαιοφορίδης
Νίκος Σιαπκίδης

Ένας από τους βασικούς σκοπούς του Συλλόγου μας, είναι και η ανάδειξη του αρχιτεκτονικού έργου που παράγεται στη χώρα μας. Πολλοί συνάδελφοι, έχουν την ευκαιρία να δημοσιεύσουν το έργο τους ή και να εκφράσουν τις θεωρητικές τους θέσεις, σε ευρύτερη ή όχι δημοσιότητα, άλλοι όμως δεν έχουν προσβάσεις στα ΜΜΕ, γενικά ή αρχιτεκτονικά, ούτε ευκαιρίες προβολής και ταυτόχρονα ίσως και με δυσκολία να παράγουν αρχιτεκτονικό έργο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υπολείπεται ποιότητας.

Σημαντικά αρχιτεκτονήματα παραμένουν άγνωστα, γιατί οι δημιουργοί τους δεν φρόντισαν ή δεν κατόρθωσαν να τα προβάλλουν, πιθανώς διαφωνώντας με τον τρόπο προβολής τους, ενώ δεν είναι λίγα εκείνα που μυθοποιήθηκαν και πέρασαν στην ιστορία μόνο και μόνο γιατί οι δημιουργοί τους με δεξιότητες το καλλιέργησαν. Συνέπεια αυτού, είναι η μειωμένη εκτίμηση στο έργο των Ελλήνων αρχιτεκτόνων και η ελλιπής διάθεση στοιχείων και δεδομένων για τους ιστορικούς και κριτικούς της αρχιτεκτονικής.

Αυτή βέβαια είναι η αισιόδοξη πλευρά, διότι δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι υπάρχουν συνάδελφοι που εγκατέλειψαν τις σπουδές τους –ίσως και οριστικά– άλλοι που ετεροαπασχολούνται, ενώ άλλοι αγωνίζονται με μύριους τρόπους να εξασφαλίσουν την εργασία τους συχνά κάτω από όρους δυσμενείς, στο Δημόσιο ή σε μεγάλα αρχιτεκτονικά γραφεία, με δουλειά ρουτίνας ή αρχιτεκτονική δημιουργία που οικειοποιείται από τον εργοδότη τους ιδιοκτήτη ή manager αρχιτέκτονα.

Η Συντακτική Επιτροπή, έκρινε ότι θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να δοθεί η δυνατότητα σε νέους αρχιτέκτονες, οι οποίοι ως τώρα δεν είχαν την ευκαιρία ούτε να δουν δημοσιευμένο το έργο τους, ούτε να εκφράσουν τις απόψεις τους, ούτε ακόμη να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους επάνω σ' αυτά που διδάχτηκαν και σε αυτά που κατασκεύασαν, ή σ' αυτά που ονειρεύτηκαν να κατασκευάσουν. Με το σκεπτικό αυτό, κάλεσε τους νέους αρχιτέκτονες να δώσουν στοιχεία από το έργο τους και τις σκέψεις τους. Δημοσιεύονται ανεξαιρέτως έργα από όλους όσους έστειλαν και πληρούν τις προϋποθέσεις που θέσαμε στην πρόσκληση: να είναι έως 40 ετών και να είναι αδημοσίευτα έργα. Η ανταπόκριση ήταν μεγάλη και το εγχείρημα θα δημοσιευθεί σε δύο συνεχόμενα τεύχη του περιοδικού μας. Η σειρά δημοσίευσης είναι αυστηρά αλφαβητική, σε περίπτωση ομάδας τηρείται η σειρά του πρώτου αλφαβητικά ο οποίος συμπαρασύρει όλη την ομάδα. Επίσης ο χώρος είναι ίδιος για όλους –δύο σελίδες– και κανείς δεν πρόκειται να σχολιάσει ή να ασκήσει κριτική στα δημοσιεύόμενα έργα ή θέσεις, πέρα από ορισμένες επισημάνσεις της Συντακτικής Επιτροπής. Όλα μαζί όμως αποτελούν ένα καθρέφτη των νέων αρχιτεκτόνων σήμερα, ένα πρώτο υλικό που αποτελεί έναυσμα για κριτικό διάλογο, από το οποίο ο κάθε αναγνώστης –και φυσικά και εκείνοι των οποίων δημοσιεύονται τα έργα και οι θέσεις– να βγάλει και τα δικά του συμπεράσματα.

Η έκδοση του τεύχους αυτού συνέπεσε με τον άδικο χαμό του αγαπητού συναδέλφου, Ειδικού Γραμματέα του Δ.Σ. και μέλους της Συντακτικής Επιτροπής, Γιώργου Σημαιοφορίδη. Ως ελάχιστο φόρο τιμής στην ανεκτίμητη συμβολή του στο περιοδικό μας, αλλά και γενικότερα στα αρχιτεκτονικά δρώμενα της χώρας μας, ολοκληρώσαμε ένα μικρό αφιέρωμα στις σελίδες των «Επικαιρών». Τα γεμάτα συναισθηματική φόρτιση κείμενα των φίλων και συνεργατών του που περιλαμβάνονται σ' αυτό, δεν μπορούν να καλύψουν την πολυδιάστατη προσωπικότητα του φίλου Γιώργου Σημαιοφορίδη, στο σημαντικό έργο του οποίου σκοπεύουμε να αναφερθούμε εκτενέστερα σε επόμενο τεύχος μας.

Ο αδικοχαμένος συνάδελφος, Ειδικός Γραμματέας του Δ.Σ. του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ», Γιώργος Σημαιοφορίδης

Γιώργος Σημαιοφορίδης

Γεννήθηκε στον Πειραιά στις 24 Μαΐου 1955.

Σπουδές

– Σπούδασε Αρχιτεκτονική στα Πανεπιστήμια της Ρώμης και της Φλωρεντίας. Διπλωματούχος Αρχιτέκτων του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας (1979).
– Μεταπτυχιακές σπουδές στο Πρόγραμμα Ιστορίας και Θεωρίας του Graduate School της Architectural Association του Λονδίνου (1980-81) και στο Ph. D Program του Graduate School of Fine Arts, University of Pennsylvania, Φιλαδέλφεια, ΗΠΑ (1984-85).

Υποτροφίες

– Ειδικός Μεταπτυχιακός Υπότροφος στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, Τομέας Γλώσσας, Επικοινωνίας και Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού (από το 1988).
– Υπότροφος Έρευνας στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του Delft University of Technology κατά το ακαδημαϊκό έτος 1993-94 (για 6 μήνες).

Ακαδημαϊκή δραστηριότητα

– Βοηθός διδασκαλίας (Tutor) στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ιστορίας και Θεωρίας της Architectural Association του Λονδίνου (1981-84).
– Βοηθός διδασκαλίας (Teaching Assistant) στη Μεταπτυχιακή Σχολή Καλών Τεχνών του University of Pennsylvania, Φιλαδέλφεια, ΗΠΑ (1984-85).
– Καθηγητής (με σύμβαση) στην 2η Σχολή Αρχιτεκτονικής του Πολυτεχνείου του Μιλάνου-Bovisa (από το 1999).
– Καθηγητής στην Ακαδημία Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου της Ιταλικής Ελβετίας στο Mendrisio (2001).
– Δίδαξε σε διάφορες Αρχιτεκτονικές Σχολές και Πανεπιστήμια (AA Λονδίνo, ΕΜΠ Αθήνα, MIT Cambridge, ΗΠΑ, ΑΠΘ Θεσσαλονίκη, University of Pennsylvania, Philadelphia, ΗΠΑ, Πάντειος, Αθήνα, Delft University of Technology, Ολλανδία, IUAV Βενετίας, Politecnico di Milano, the Berlage Institut Άμστερνταμ, ETH Ζυρίχη, Hochschule für Angewandte Kunst Βιέννη, TU Graz, University of East London, UPC Βαρκελώνη, TU-Berlin, ESARQ Βαρκελώνη, Facultad de Arquitectura di Montevideo, Facoltà di Architettura, Πα-

λέρμο), και συμμετείχε σε διάφορα Συμπόσια, Συνέδρια, Σεμινάρια, Εργαστήρια και Συζητήσεις Στρογγυλής Τραπέζης.

– Συντονιστής του Προγράμματος Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης European Formation (1998-99).
– Συνιδρυτής και διδάσκων στο Foundation Course in Architecture του οργανισμού ΕΝΩΠΗ (1994-95).

Δραστηριότητα σε επιστημονικούς συλλόγους

– Μέλος του ΤΕΕ και του ΣΑΔΑΣ (από το 1982).
– Μέλος της Ειδικής Επιστημονικής Επιτροπής Νεότερου Αρχιτεκτονικού Έργου του ΤΕΕ (από το 1988).
– Ειδικός Γραμματέας του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων-Πανελλήνιας Ένωσης Αρχιτεκτόνων (2000-02).
– Μέλος της Εταιρείας Ιστορίας της Πόλης και της Πολεοδομίας

Παρουσία σε επιτροπές αρχιτεκτονικών διαγωνισμών

– Εμπειρογνώμων από την Ελλάδα στο Βραβείο Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Mies van der Rohe Pavilion Award (για το 1992, 1994, 1996, 2000).
– Ειδικός Σύμβουλος στην Ευρωπαϊκή Γραμματεία του Ομοσπονδιακού Διαγωνισμού Νέων Αρχιτεκτόνων EUROPAN (από το 1992).
– Ειδικός Σύμβουλος του Οργανισμού Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης «Θεσσαλονίκη 1997» για τους διεθνείς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς.
– Συντονιστής του διαγωνισμού και της έκδοσης «Νέοι κοινόχρηστοι χώροι για τη σύγχρονη πόλη - το Δυτικό Τόξο της Θεσσαλονίκης» (1997-2000).
– Μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του ευρωπαϊκού οργανισμού European (2000).
– Στα πλαίσια των διαγωνισμών EUROPAN 3, με θέμα "At home in the city - urbanising residential areas", και EUROPAN 4, με θέμα "Constructing the town upon the town - transformation of contemporary urban sites", είχε την επιμέλεια του καταλόγου των ευρωπαϊκών αποτελεσμάτων και το συντονισμό δύο ευρωπαϊκών ομάδων κριτικών, που ανέλυσαν από κοινού τις βραβευμένες μελέτες (1994 και 1996).

Σύμβουλος επιστημονικών φορέων

– Ειδικός Σύμβουλος της 9ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στη Θεσσαλονίκη (από το 1995-97).
– Συνιδρυτής και μέλος της Επιτροπής Διοίκησης, από το 1995, του Κέντρου Αρχιτεκτονικών Ερευνών Αθήνας, που ασχολείται με τη διερεύνηση της διαμόρφωσης του τοπίου και της μεγάλης κλίμακας στην πόλη με τη μορφή σεμιναρίων και εργαστηρίων.
– Ειδικός Σύμβουλος της Οργανωτικής Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004» για το Εργαστήριο αστικού σχεδιασμού διαμόρφωσης του Φαληρικού Όρμου στην Αθήνα (1999-2000).

Δημιουργός περιοδικών εκδόσεων για την αρχιτεκτονική

– Διευθυντής του διεθνούς περιοδικού αρχιτεκτονικής «Τεύχος» (από το 1989-1994).
– Διευθυντής της αρχιτεκτονικής σειράς των «UNTIMELY BOOKS» (από το 1994).
– Συνιδρυτής και Διευθυντής του περιοδικού αρχιτεκτονικής και αστικού πολιτισμού «Μετάπολις» (από το 1997).

Δημοσιεύσεις στον περιοδικό και ημερήσιο τύπο

– Δημοσίευσε περισσότερα από 400 κείμενα, σε περιοδικά αρχιτεκτονικής («Αρχιτεκτονικά Θέματα», «Θέματα Χώρου+Τεχνών», «Δελτίο Συλλόγου Αρχιτεκτόνων», «Αρχιτέκτονες», «Τεύχος», «Τοπος», «AA Files», «Lotus International», «Architecture et Comportement», «Casa-bella», «Quaderns», «Rassegna», «El Croquis», «Arch+», «2G», «Costruire»), πολιτιστικά περιοδικά (όπως «Το Τέταρτο», στο οποίο είχε την επιμέλεια της αρχιτεκτονικής στήλης από το 1987 έως το 1989), αλλά και στον ημερήσιο τύπο.

Επιμέλεια αρχιτεκτονικών εκδόσεων

– Επιμελήθηκε –μεταξύ άλλων– τα αφιερώματα «Τοπικισμός και Σύγχρονη Αρχιτεκτονική» (1983), «μετά(το)Μοντέρνο» (1985), «Μεταπολεμική Αμερικανική Αρχιτεκτονική» (1985), «Ο Le Corbusier και η Ελλάδα» (1987), «Κτίζοντας στο κτισμένο» (1992), «Κτίζοντας την πόλη δίπλα στο νερό» (1993), «Θεσσαλονίκη Ανοίκια Πόλη» (1993), «Η σύγχρονη (ελληνική) πόλη» (2001), «Νέοι χώροι εκπαίδευσης» (-).
– Από το 1986 έως το 1988 ασχολήθηκε, με το έργο του αρχιτέκτονα Le Corbusier και τη σχέση του με την Ελλάδα και τους Έλληνες αρχιτέκτονες. Ανάμεσα στα αποτελέσματα

αυτής της εργασίας ήταν η πρωτότυπη έκδοση του βιβλίου "Le Corbusier, Κείμενα για την Ελλάδα, Φωτογραφίες και Σχέδια", Άγρα, 1987 και η πρώτη έκδοση στα ελληνικά της "Χάρτας των Αθηνών", Ύψιλον, 1987. Στο διάστημα 1985-1988 ασχολήθηκε με τη σκέψη και το έργο του Paul Valéry, με αποτέλεσμα την επανέκδοση του διαλόγου Ευπαλίνος ή ο Αρχιτέκτων, Άγρα, 1988.
– Το 1994 συντόνισε και επιμελήθηκε τα λήμματα 25 Ελλήνων αρχιτεκτόνων για το Λεξικό Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής των εκδόσεων UTET στο Τορίνο.
– Επιμελήθηκε το λήμμα «Ελλάς» στο Λεξικό της Αρχιτεκτονικής του 20ού αιώνα, (εκδόσεις Haitje, Γερμανία)
– Στα πλαίσια της τακτικής συνεργασίας του με τον ΕΠΙΛΟΓΟ (ετήσια πολιτιστική έκδοση), κατέγραψε τα σημαντικότερα δρώμενα της αρχιτεκτονικής, διαδοχικά για τους χρόνους 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001.

Επιμέλεια και οργάνωση αρχιτεκτονικών εκθέσεων

– Διοργάνωσε και επιμελήθηκε πολλές εκθέσεις αρχιτεκτονικής, ανάμεσα στις οποίες ξεχωρίζουν οι «18 Ιδέες για ένα περίπτερο», στα πλαίσια της επίσημης συμμετοχής της Ελλάδας στην Πέμπτη Διεθνή Έκθεση Αρχιτεκτονικής (Biennale di Venezia), Βενετία, 1991, και «Τέχνη και Μήτις», Αθήνα, 1994). Ως Επίτροπος της Ελλάδας, παρουσίασε την έκθεση «Τοπία του Οικείου» στη XIX Διεθνή Έκθεση Αρχιτεκτονικής (Triennale di Milano), Μιλάνο, 1996. Από το 1997 έως το 1999 επιμελήθηκε (μαζί με τον Γ. Αίσωπο) την έκθεση «Τοπία εκμοντερνισμού - Η Ελληνική Αρχιτεκτονική στις δεκαετίες του 1960 και 1990» (πρώτη παρουσίαση Ολλανδικό Ινστιτούτο Αρχιτεκτονικής, Rotterdam, 1999).

Επιμέλεια τηλεοπτικών εκπομπών για την αρχιτεκτονική

– Επιμελήθηκε περισσότερα από 25 θέματα αρχιτεκτονικής που παρουσιάστηκαν στην ελληνική τηλεόραση (ET 1, ET 2, Seven X).

Διεθνής τιμητική διάκριση

– Τον Ιούνιο του 2000, του απονεμήθηκε το Μετάλλιο Ιστορίας της Τέχνης από τη Γαλλική Ακαδημία Αρχιτεκτονικής, στο Παρίσι.

Αγαπημένο μας Γιώργο.
Αγαπημένο μου φίλε.

Δεν θέλω να σε χαιρετίσω με ένα συνηθισμένο αποχαιρετισμό.
Δεν θέλω να πω μόνο πόσο χαρισματικός και δημιουργικός άνθρωπος ήσουνα.

Θέλω να σου παραπονεθώ φίλε μου, γιατί φεύγεις νωρίς από την παρέα. Εσύ που έφευγες πάντα τελευταίος. Θέλω να θυμηθούμε τη δημιουργική και συναρπαστική διαδρομή σου. Δεκαετία του 70 το ξεκίνημα στη Ρώμη. Μαζί τα δύσκολα χρόνια της χούντας. Trastevere – στο σπίτι σου – συναρμολογούσαμε τα πρώτα μας σχέδια για την Αντίσταση και την Αρχιτεκτονική. Πάθος για την Πατρίδα. Ατέλειωτες ώρες και ξενύχτια διαλόγων και δράσεων.

Γρήγορα και αποφασιστικά εσύ διαλέγεις τις «περιπλανήσεις» στο στοχασμό και τη μελέτη της Αρχιτεκτονικής. Ένα μεγάλο και δύσκολο «ταξίδι», ταξίδι γνώσεων στο χώρο και στο χρόνο. Πρώτα Ρώμη και Φλωρεντία, μετά Λονδίνο και Φιλαδέλφεια. Σπουδές και άλλες σπουδές και μετά διδασκαλία και μετά προγράμματα, εκδηλώσεις, δράσεις, εκδόσεις, συγγραφή, δημοσιεύσεις...

Εκατοντάδες δημοσιεύσεις, όπου τα κείμενά σου ταξινομούνται στα περιοδικά όλου του κόσμου: Lotus, Topos, Casabella, Αρχιτεκτονικά Θέματα, Αρχιτέκτονες, Quaderns...

Έρευνες και αφιερώματα στους μεγάλους Αρχιτέκτονες: Le Corbusier, Mies van der Rohe.

Εκδόσεις: περιοδικό «Τεύχος» και μετά «Metropolis» και μεγάλη μάχη για το περιοδικό μας τους «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ» για να φτάσει να γίνει ένα σύγχρονο επιστημονικό Αρχιτεκτονικό έντυπο. Διαγωνισμοί και Εκθέσεις EUROPAN 3 και 4 και μετά Triennale του Μιλάνου, «Τοπία του Οικείου» και μετά «Τοπία εκμοντερνισμού».

Διδασκαλία στις Αρχιτεκτονικές σχολές του κόσμου. Από το Ε.Μ.Π. της Αθήνας στο Λονδίνο και από εκεί στο Μιλάνο και στη Ζυρίχη και το Mentrizio στη Βενετία, τη Βαρκελώνη, την Αμερική, τη Λατινική Αμερική...

Ένα παραλήρημα «δημιουργικών περιπλανήσεων» όπου η ικανότητά σου και ο δυναμισμός σου τις μετουσίωνε σε ένα ώριμο και συναρπαστικό έργο πολύ χρήσιμο σε όλους μας.

Ιδιαίτερα όταν μετέφερες αυτή την ξέφρενη δράση σου στην πατρίδα με τα τόσα προβλήματα στο τοπίο της Αρχιτεκτονικής.

Και νάμαστε πάλι μαζί: Σύλλογος Αρχιτεκτόνων.

Νάμαστε πάλι να συναρμολογούμε νέα σχέδια για την Αρχιτεκτονική και νέες μάχες για τη σύγχρονη Ελληνική πολιτεία.

Και άρχισες με μεράκι να ξεδιπλώνεις τις εμπειρίες σου και τις γνώσεις σου. Να σχεδιάζεις και να μάχεσαι με όραμα και με φαντασία. Με τη λατρεία για το νόημα και το ρόλο της Αρχιτεκτονικής.

Μια μάχη για να ανατρέψεις τα μίζερα Νεοελληνικά Αρχιτεκτονικά πρότυπα. Μια μάχη με απaráμιλλη τρυφερότητα στις προσωπικές σχέσεις, στα ξενύχτια μας στην παρέα. Γεμάτος ζωντάνια και κέφι.

Και ξαφνικά μας φεύγεις. Φεύγεις νωρίς φίλε μου και αυτό είναι μια μεγάλη απώλεια, για όλους μας. Μια απώλεια ψυχής. Μια μεγάλη απώλεια για την Αρχιτεκτονική Κοινότητα.

Πονάω φίλε μου αλλά δεν γίνεται βλέπεις να αλλάξω τη φυγή σου. Σου υπόσχομαι όμως εκ μέρους όλων μας που σε αγαπήσαμε να συνεχίσουμε τη μάχη με το έργο και τα σχέδια που απλόχερα μας άφησες.

Τάκης Γεωργακόπουλος.
Πρόεδρος του ΣΑΔΑΣ-Πανελληνίας
Ενώσης Αρχιτεκτόνων

Φίλε Γιώργο,

Με βαθιά θλίψη το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας και η Διεθνής Ένωση Αρχιτεκτόνων σε αποχαιρετούν.

Κανείς δεν μπορεί να πιστέψει πως εσύ που ήσουνα πάντα ο τόσο ζωντανός, ο τόσο αισιόδοξος, δεν είσαι πια ανάμεσά μας.

Εμείς οι συνάδελφοί σου και φίλοι σου, που είχαμε την τύχη να δουλέψουμε μαζί σου, θα σε θυμόμαστε πάντα.

Είχες το σπάνιο χάρισμα να συνεργάζεσαι με μία εντυπωσιακή ομαδικότητα και συνάμα να παραμένεις αγωνιστής για τα πιστεύω σου.

Ήσουνα ένα ανήσυχο ανοιχτό πνεύμα. Δεν δεχόσουνα τίποτα σαν δεδομένο και πάντα εξερευνούσες νέους τόπους και νέους δρόμους.

Αυτό το κρατάμε σαν υποθήκη. Η προσφορά σου στο ΤΕΕ και την UIA ήταν ανεκτίμητη.

Στην Ισπανία πριν μερικά χρόνια πρωτοκατάλαβα το μέγεθος της επιρροής που ήδη από τότε είχες αρχίσει να έχεις και έξω από τα Ελληνικά σύνορα.

Η αναγνώριση της συμβολής σου ολοένα και μεγάλωνε. Είχες γίνει ένας πρέσβης της Ελλάδας, ένας πρέσβης της Ελληνικής αρχιτεκτονικής διανόησης.

Και θα είσαι.

Γιατί μέσα από τα γραφτά σου, θα είσαι πάντα μαζί μας, ζωντανή παρουσία στα δρώμενα της αρχιτεκτονικής.

Οι συνάδελφοί σου και φίλοι σου από το ΤΕΕ, από το Ελληνικό Τμήμα της UIA και από τη διεθνή κοινότητα των αρχιτεκτόνων σε αποχαιρετούν.

Θα μας λείψεις. Θα μας λείψεις πολύ.

Ας είναι ελαφριά η Αττική γη που θα σε σκεπάσει.

Καλό σου ταξίδι.

Βασίλης Σγούτας
Πρόεδρος UIA

Ο Γιώργος Σημαιοφορίδης ήταν ο καλύτερός μου φίλος εδώ και 10 χρόνια. Συναντηθήκαμε για πρώτη φορά στη Μαδρίτη το Δεκέμβριο 1992 κατά το Φόρουμ για τα αποτελέσματα του δεύτερου διαγωνισμού EUROPAN, όπου συμμετείχε ως κριτικός αρχιτεκτονικής. Ενθουσιάστηκε ευθύς εξ

αρχής για αυτό το πρόγραμμα με στόχο την ανάδειξη των ταλαντούχων νέων ευρωπαίων αρχιτεκτόνων και την συγκριτική μελέτη της αστικής και αρχιτεκτονικής κουλτούρας στην Ευρώπη. Και τα δύο αυτά θέματα αντικατόπτριζαν την προσωπική του πορεία, καθότι είχε σπουδάσει στη Φλωρεντία, στη Φιλαδέλφεια και στο Λονδίνο και δημοσίευε στο περιοδικό του «Τεύχος» τις μελέτες των νέων γενεών αρχιτεκτόνων απ' όλη την Ευρώπη για να προωθήσει την προβληματική αυτή στη χώρα του.

Βρέθηκα κοντά του, στην Αθήνα, μερικές εβδομάδες αργότερα για να εγκαινιάσω την περιοδεύουσα έκθεση της Μαδρίτης και να συμμετάσχω στο συνέδριο που συντόνιζε. Εντυπωσιάστηκα από τη βαθιά του γνώση της νεωτερικότητας, τη ρητορική του, η οποία μπορούσε να αφυπνίσει το ενδιαφέρον ποικίλων ακροατηρίων, το πάθος του για τη συζήτηση και την ανταλλαγή ιδεών· αλλά και από την ανθρωπιά του, την αγάπη του για τη ζωή, το ενδιαφέρον του για τους άλλους. Ο Γιώργος υπήρξε για μένα, όχι μόνο ένας πεφωτισμένος κριτικός και ένα στήριγμα στη δουλειά μου στην υπηρεσία της «νέας αρχιτεκτονικής», αλλά και ένας επιστήθιος φίλος ο οποίος μου χάριζε όλο και μεγαλύτερο εσωτερικό πλούτο. Ο Γιώργος ακτινοβολούσε, εμψυκούσε στους άλλους τη δική του δυναμική και η προσφορά του εκτεινόταν σε όλη την Ευρώπη. Ήταν όμως και ένας ευαίσθητος άνθρωπος, με βαθιά ριζωμένες αξίες· και όταν κέρδιζες την εμπιστοσύνη του, ήταν εφ' όρου ζωής.

Αγαπούσα τον Γιώργο σαν αδελφό, σαν δίδυμη ψυχή που ήξερε να προσδίξει μια επιπρόσθετη ποιότητα και γεύση στα πράγματα που κάναμε μαζί, είτε επρόκειτο για διακοπές στην Ελλάδα, στην Πάτμο, στη Σύμη, στο Πήλιο, ή για έργο ανάδειξης των ιδεών των ευρωπαϊκών αρχιτεκτόνων. Μας συνέδεε μεγάλη σύμπνοια, χάρη στην οποία οι συχνές –και συχνά έντονες λόγω του πάθους με το οποίο βίωνε το κάθε τι– συζητήσεις μας κατέληγαν σε συμφωνία, μια απόλυτη συμφωνία που σφράγιζε κάθε κοινό μας εγχείρημα.

Και η μεγαλύτερη τιμή για μένα, κατά τα δέκα αυτά πολύ σύντομα χρόνια, είναι ότι κάναμε πολλά πράγματα μαζί που αποκάλυπταν την πολυσχιδή και προικισμένη προσωπικότητά του. Έλαβε μέρος ως κριτικός στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των διαγωνισμών EUROPAN 3,4,5 και 6, και ως ομιλητής και συντονιστής στα διάφορα φόρουμ που διοργάνωσε ο θεσμός αυτός σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις από το 1993 (Πράγα, Ρότερνταμ, Βουδαπέστη, Ρώμη, Παρίσι, Γενεύη, Βερολίνο, Καρλσκρόνα, Λιέγη).

Εκδώσαμε από κοινού δυο τεύχη του περιοδικού «Τεύχος» με θέμα τα σεμινάρια EUROPAN, «Κτιζοντας την πόλη δίπλα στο νερό» και «Κτιζοντας στο κτισμένο. Σύγχρονη αρχιτεκτονική σε ιστορικά κέντρα». Έγραψε πολλά άρθρα στους καταλόγους των θεμάτων και αποτελεσμάτων των επιμέρους διαγωνισμών.

Μέλος του επιστημονικού Συμβουλίου του EUROPAN, συνέβαλε στον προβληματισμό γύρω από τις θεματικές και τους στόχους των διαγωνισμών, στην οργανική σχέση μεταξύ αστικού τοπίου και αρχιτεκτονικής.

Με τη βοήθεια και συνεργασία της αδελφής του Όλγας, εξέδωσε επίσης όλους τους τόμους των έργων των βραβευμένων του θεσμού από τη δημιουργία του. Τέλος, οργανώσαμε από κοινού πολλούς ειδικούς διαγωνισμούς σε συμπαραγωγή με το EUROPAN: «Νέοι κοινόχρηστοι χώροι για τη σύγχρονη πόλη - το Δυτικό Τόξο της Θεσσαλονίκης» το 1997, «EUROPANDOM» το 1999-2000, «Το κατοικείν το 2000» το 2000-2001.

Είχαμε σκοπό να συνεργαστούμε και για άλλα σχέδια στο μέλλον: διαγωνισμούς αστικής αρχιτεκτονικής στο Μπολζάνο, στη Γένοβα και στη Θεσσαλονίκη, αλλά και βιβλία και προγράμματα διδασκαλίας της Αρχιτεκτονικής σε ευρωπαϊκή κλίμακα, αξιοποιώντας την εμπειρία που είχε αποκομίσει από τα σεμινάρια και τα εργαστήρια στα πλαίσια των ευρωπαϊκών σχολών του Μιλάνου, της Βαρκελώνης, του Μοντεβίδεο και του Berlage Institut, καθώς και την πρόσφατη του θητεία ως διδάσκων πάνω στο θέμα «τοπίο και σύγχρονη πόλη» στη σχολή Mendrisio στην Ελβετία.

Πέρα από την οδύνη που προκαλεί ο χαμός του στις καρδιές μας, δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος να κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη του από το να υλοποιήσουμε όλα αυτά τα σχέδια, να τα ολοκληρώσουμε και να σκεφθούμε ότι θα χαιρόταν να βλέπει τους φίλους του να ακολουθούν την φιλοσοφία του για τη ζωή και για τις διεθνείς πολιτιστικές ανταλλαγές γύρω από τις προοπτικές της σύγχρονης ευρωπαϊκής πόλης και της αρχιτεκτονικής, που τόσο αγαπούσε.

Έχε γεια, Γιώργο, είμαι υπερήφανος που σε γνώρισα.

Didier Rebois

Γενικός Γραμματέας του EUROPAN

Σαράντα επτά χρόνια 1955-2002

Πιστός της αρχιτεκτονικής ο Γιώργος Σημαιοφορίδης και ανήσυχος για τις τύχες της, καλλιέργησε με ριψοκίνδυνη αφοσίωση το θαυμασμό της αστικότητας της μεγάλης πόλης και των απροσδιόριστων ορίων της. Φιλόδοξος για τη νεοελληνική αρχιτεκτονική και επίμονος διαπραγματευτής της παγκόσμιας παρουσίας της, κατανάλωσε χωρίς δισταγμούς δύναμη και ατέλειωτους χρόνους.

Γι' αυτές τις μεγάλες επιλογές, αν και καχύποπτος ταξιδιώτης των συλλογικών δράσεων, ανακινεί απεγνωσμένα σε κάθε ευκαιρία και με κάθε τρόπο τους ορίζοντες της δύναμής τους.

Απομακρυνόμενος ο Γιώργος Σημαιοφορίδης, θαυμαστής της ιστορίας και οδοιπόρος του αιώνα της μεγάλης επιθυμίας, διατρέχει το λαβύρινθο της μεταστροφής και τις διαδρομές της άυλης πόλης.

Δημήτρης Α. Φατούρος

Αρχιτέκτων, Ομοτ. Καθηγητής Α.Π.Θ.

Γεια σου φίλε Γιώργο Σημαιοφορίδη,

Στου χάροντα και της ζωής την άχνη στημόνι ο νους και φάδι τ' όνειρό σου. Το λόγο η χέρα σου Πατέρα, αδράχνει και στο νησί του γύπνου μοναχός σου πλάθει ψυχές και τις περνάς γιορτάνι κι αχούν και κλαίν και τρέμουν στο λαιμό σου...

Ένας Καζαντζάκης μπορεί πάντοτε να βρίσκει τα λόγια εκείνα που ταιριάζουν στο ταξίδι του ανθρώπου, προς το πεπερασμένο Σύμπαν.

Ταξιδεύοντας ο μεγάλος Κρητικός, αυτός που σκιαγράφησε με μοναδικότητα την ελευθερία, τη δική του και του κόσμου, ουσιαστικά προετοίμασε το έδαφος για το μεγάλο ταξίδι. Ίσως το γενετικό υλικό του Καζαντζάκη νάταν τέτοιο που να τον βοηθούσε στο να σφυρηλατεί κάθε φορά το φόβο ή τον πόνο που προκαλεί η δουλεία ή η ελευθερία της ζωής, θωρακίζοντάς τον έναντι του αγνώστου, που ο άνθρωπος καλείται να αντιμετωπίσει φεύγοντας από τον ορατό μας κόσμο. Η απώλεια είναι συνήθως βίαιο γεγονός και ως τέτοιο διαθέτει την πολυτέλεια της παρορμητικής συμπεριφοράς. Η απώλεια ενός νέου και ταλαντούχου ανθρώπου, όπως αυτή του Σημαιοφορίδη, ξεπερνά το μέσο όρο και αγγίζει τα όρια μιας ανοικτής στο χρόνο αιμάσσοουσας πληγής. Όσο παλεύουμε να στήσουμε τα όρια της καθημερινής μας ζωής, όσο πολεμάμε τους νόμους της βαρύτητας που τελικά καθορίζουν το βηματισμό μας, δεν σκεφτόμαστε καν εκείνη την ύστατη στιγμή. Το πέρασμα από τη μια κατά-

σταση στην άλλη θα πρέπει να είναι αστραπιαίο. Χάνεται η σταθερά της ζωής μας.

Ο Σημαιοφορίδης είχε τη δική του σταθερά. Αυτήν πάνω στην οποία στήριζε το πνευματικό του δημιούργημα, καθημερινή επίπονη δουλειά, χωρίς επιαινούς και φανφάρες. Ήθελε να παλεύει με τον τόπο και το άτοπο του τοπίου. Ήταν ο αρχιτέκτονας της ιδέας, της φρέσκιας ιδέας, του νέου λόγου, της δυναμικής ανατροπής, της συνεχούς αμφισβήτησης αλλά και της νέας δημιουργικής σκέψης.

Ποιος αντιλέγει ότι η αρχιτεκτονική σκέψη, αυτή που πλήθαινε καθημερινά στο νου του Σημαιοφορίδη, δεν εμπειρείε ποιοτικά στοιχεία; Ποιος αμφισβητεί ότι η κατάθεση ψυχής γύρω από τον οραματικό σχεδιασμό μιας πόλης, ενός κτιρίου, μιας αυλής, ενός συνδυασμού πόλης και δρόμων, το όραμα πάντα, η ιδέα και μόνο δεν συνάδει με την τέρψη της ποίησης; Μένει άραγε κάτι; προφανώς και μένει έστω και με την έννοια της μετέωρης μνήμης. Αυτής που πατάει παντού και πουθενά. Που έχει τη δύναμη να αναζωογονεί, αλλά και να αποστεώνει τη σκέψη.

Κάποιοι άνθρωποι έχουν τη δύναμη να παραμένουν διαρκώς στο ενεργό μέρος της μνήμης κάποιων άλλων, ακόμη κι όταν η πόρτα της ζωής έχει δια παντός κλείσει. Παραμένουν είτε ως μύθοι, είτε ως ένα κομμάτι μιας πραγματικότητας που αίφνης αναιρέθηκε. Μετέωροι και οι ίδιοι, όπως ακριβώς και η μνήμη.

Ο Σημαιοφορίδης, μέσα από τα βιβλία του, το ήθος του, την καθαρή του σκέψη, θα παραμείνει στη δική μας μνήμη. Αν θα εξελιχθεί σε μύθο ή απλώς σαν μια ακόμη κουκίδα στον χάρτη, μένει να αποδειχθεί στο πέρασμα του χρόνου. Αλλά εκείνος απ' όπου κι αν μας θωρεί, μέσα στις μικρότητές μας, τα πάθη μας, τις ακρότητές μας, πιστεύω ότι θα ήθελε –και πράγματι τον θεωρούμε– κάτι πολύ πιο πέρα από μια κουκίδα στον χάρτη. Ίσως μια νησίδα. Νησίδα μιας ποιητικής αρχιτεκτονικής σκέψης μεταξύ μύθου και πραγματικότητας. Μιας ζωντανής πραγματικότητας που θα είσαι για πάντα Γιώργο στη μετέωρη μνήμη μου.

Ο φίλος σου Νίκος Φιντικάκης

Αρχιτέκτων

Για τον Γιώργο Σημαιοφορίδη, in memoriam

Μια βδομάδα ολόκληρη σκέφτομαι σχεδόν αποκλειστικά τον Γιώργο. Βασανιστικά, από τη στιγμή που έμαθα για τον ξαφνικό θάνατό του χρησιμοποιώντας απερίσκεπτα τον αριθμό του κινητού του τηλεφώνου, προσπαθώ να συνειδητοποιήσω ποιος ακριβώς ήταν και με ποιόν τρόπο λειτουργούσε στις παρέες και στις σχέσεις του με τους άλλους. Παρόλο που τα τελευταία χρόνια βρεθήκαμε αρκετά συχνά μαζί, έχω την επίμονη αίσθηση πως μου διαφεύγουν σημαντικά κομμάτια από τη χρονικά παράλληλη πολυσχιδή δράση του και ότι οι μη επαρκώς φωτισμένες πλευρές της δεν πρέπει να προέρχονται από προσωπική μου αδυναμία ή άγνοια, αλλά ότι κάτι ανάλογο θα πρέπει να συμβαίνει με όλους τους φίλους με τους οποίους ήταν σε επαφή.

Σιγά – σιγά άρχισα να αντιλαμβάνομαι πως μου είναι γνωστό ένα μόνο τμήμα από την προσωπικότητά του και τη δράση του. Πως άλλη πλευρά γνώρισε ο Τάκης στη Ρώμη, την περίοδο της δικτατορίας, άλλες πτυχές φανερώνονταν καθημερινά στο φίλο του Ερίκο από το Λουγκάνο, στον Bernard από το Παρίσι, στον Manuel από τη Χιλή, στο Μανώλη στην Καλαμάτα, στην Ίλια από τη NET, στον ανώνυμο τυπογράφο, στους επώνυμους εκδότες, στους νέους αρχιτέκτονες και ούτω καθεξής. Τον γνώριζαν και τον αγα-

πούσαν οι κύκλοι των μη επαναπαυμένων και των ανησυχούντων για την τύχη του αστικού τοπίου σε όλη την Ευρώπη και σε μεγάλο μέρος των πόλεων του πλανήτη.

Σίγουρα ο Γιώργος ήταν ταγμένος στην αναζήτηση των ρευμάτων της αρχιτεκτονικής και της ποιότητας στην πόλη, αλλά και συγχρόνως ήταν προσηλωμένος στους φίλους του, με ασυνήθιστη ζεστασιά και ανιδιοτέλεια. Έδινε την ψυχή του παντού, με κέφι και με δεισοδυτικότητα. Σε όποια γωνιά της γης και αν τον συναντούσες ήταν απολύτως παρών, τόσο στους προβληματισμούς, όσο και στο φαγητό, στο πιετό και στο ξενύχτι. Τον θυμάμαι να εμψυχώνει με πάθος τα atelier του EUROPAN, στο Ρότερνταμ, στη Λισσαβόνα, στο Βερολίνο και λίγο αργότερα το ίδιο βράδυ, γύρω από ένα ποτήρι, να υπερασπίζεται με το ίδιο πάθος τις ιδέες του και τις ανησυχίες του. Σχετικά πρόσφατα, αποφάσισε να συμμετέχει στις εργασίες του Συμβουλίου των Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης και αμέσως έλαμψε με την παρουσία του, έφερε τη δική του πνοή. Οργάνωσε ταχύτατα, με επιτυχία και τρομακτική ευκολία και άνεση, δύο ευρωπαϊκές συναντήσεις, την πρώτη στην Αθήνα και τη δεύτερη στις Βρυξέλλες.

Διέδιδε την πληροφορία. Κανένα ίχνος κρυψίνιας, καμία πρόθεση για χρησιμοποίηση της γνώσης για ίδιο όφελος δεν τον διακατείχε. Δεν έκανε συμφεροντολογικές επιλογές; έτρεχε πρόθυμα και εύκολα παντού. Δεν υπάρχει συνάδελφος στον οποίο να μη μετέφερε άμεσα την πλουσιότατη βιβλιογραφία, της οποίας ήταν άριστος γνώστης, για οτιδήποτε θέμα και να ερωτήθηκε. Ούτε είναι αλήθεια πως υπήρξε μόνο θεωρητικός. Είχε χρησιμότερες ιδέες και περιεκτικές απόψεις για τη μεταχείριση του αστικού τοπίου σε θέματα συγκεκριμένων εφαρμογών, τις οποίες και έβαζε σε πράξη, ως μέλος πολυποίκλων ομάδων μελετών.

Τελικά καταλήγω πως ο Γιώργος λειτουργούσε ως κεντρικός ήρωας, γύρω από το πρόσωπο του οποίου είχε επενδύσει ο καθένας τις δικές του προβολές και σχεδιασμούς. Απόλυτα αφιερωμένος στον εκάστοτε συνδιαλεγόμενο μαζί του, δεν άφηνε περιθώριο να αντιληφθείς ότι ήταν εξίσου αφοσιωμένος και σε πολλούς άλλους και σε πολλά άλλα. Κανείς δεν ήξερε τα πάντα για τον Γιώργο. Νομίζω ούτε καν η Κατερίνα, η γυναίκα του ή η Όλγα, η αδελφή του, θα είναι σε θέση να ανασυνθέσουν με ακρίβεια το τοπίο της πολυσχιδούς και υπερβάλλουσας δράσης του.

Αμφισβητίας, φυσικά αριστερός, ειρωνικός και χαρισματικός. Αναμφίβολα, το κενό που άφησε δεν αναπληρώνεται. Την τελευταία αυτή φράση τη διατυπώνω εν γνώσει μου ότι πρόκειται για βαριά κουβέντα που εύκολα

δεν λέγεται και που ακόμη λιγότερο εύκολα γράφεται.

Ράνια Κλουτσινώτη
Αρχιτέκτων

Γιώργο, αυτό το Σάββατο έχουμε ένα πάρτι.

Πάνε τριάντα χρόνια από την αποφοίτηση και σκεφτήκαμε να μαζευτούμε όλοι μαζί.

Από το '66 στα θρανία της Ιταλικής πάντα βρίσκουμε μια ευκαιρία για συναντήσεις.

Μόνο που φέτος λέμε να φωνάξουμε και τους φίλους σου.

Τα παιδιά από τη Ρώμη, τους αρχιτέκτονες από τη Φλωρεντία...

Θα 'ναι και τα παιδιά από την ΑΑ του Λονδίνου, ίσως και οι μαθητές σου από τη PHILADELPHIA...

Θα καλέσουμε και τις παρατάξεις από τη Δικτατορία.

Τα παιδιά του Πολυτεχνείου, τους Πανεπιστημιακούς, τους φίλους και τις φίλες από την Ουρουγουάη, την Ολλανδία, την Ιταλία...

Γιώργο ΔΕΝ θα ξεχάσουμε κανένα.

Θα 'ναι μαζί μας και η Κατερίνα,

Θα 'ναι μαζί μας και η Όλγα,

ο Γιάννης με τη Ρένα...

Γιώργο ο κόσμος άρχισε να μαζεύεται,

Γιώργο ούτε που το φαντάζεσαι

είναι όλοι τους εδώ

Γιώργο έχω αρχίσει και φοβάμαι ότι αυτό το πάρτι μας το φύλαγες σαν έκπληξη.

Γιώργο το τρένο από τη Ζυρίχη δεν κάνει στάση στη γειτονιά μας

και εσύ έχεις ήδη αρχίσει να χορεύεις,

η μουσική,

η μουσική σου παίζει στο διαπασών.

Και γύρω σου «στήσανε χορό οι αγγέλοι» με μάτια ορθάνοιχτα, αναμετρώντας σαστισμένοι αυτό το κέφι για ζωή, που από σήμερα μετακόμισε στη «συνοικία των ονειρών».

Νίκος Χιωτάκης
Αρχιτέκτων

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΔΙΟΙΚ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ 23.01.2002

ΘΕΜΑ: ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ – ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Το θέμα εισηγήθηκε στο Δ.Σ. ο Γ. Γραμματέας Θ. Παππάς, ο οποίος τόνισε τις προηγούμενες δράσεις αλλά και τις προτάσεις μας για θέματα αρχιτεκτονικής και έθεσε υπόψη του Συμβουλίου προτάσεις-σκέψεις για την περαιτέρω ανάπτυξη δράσεων και πρωτοβουλιών για το διάστημα Ιανουαρίου-Μαΐου 2002.

Το Δ.Σ. αποφάσισε ομόφωνα τα παρακάτω:

• Έκθεση ACE

Multimedia 2002. The Reflecting City.

Με βάση την Δ.Ε. Γ/3/2001 απόφαση της Δ.Ε. του ΤΕΕ εγκρίθηκε η ελληνική συμμετοχή στην έκθεση της ACE που διοργανώνεται για το Συνέδριο της UIA, στο Βερολίνο. Στην επιτροπή συμμετέχουν οι συν. Παππάς, Σημαιοφορίδης και Κλουτσινώτη, επιφορτισμένοι να παραδώσουν την ελληνική πρόταση στην ACE.

• Συνέδριο UIA – Βερολίνο/22-26 Ιουλίου 2002

Θεωρείται επιβεβλημένη η δημοσιοποίηση του θέματος καθώς το Παγκόσμιο Συνέδριο της UIA, θεωρείται μείζον γεγονός.

Γι' αυτό πρέπει να υπάρξει συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα της UIA και να προωθηθεί κοινή εμφάνιση των Ελλήνων αρχιτεκτόνων στο Συνέδριο.

Προς αυτή την κατεύθυνση θα γίνει επιστολή προς την Δ.Ε. του ΤΕΕ ώστε να προβλεφθεί συμμετοχή του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ στην ελληνική αντιπροσωπεία.

Ταυτόχρονα θα γίνουν όλες οι απαραίτητες ενέργειες προετοιμασίας, ώστε να πραγματοποιηθεί με επιτυχία μία εκδρομή του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ στο Βερολίνο.

• Έκθεση – εκδήλωση «Αρχιτεκτονικές και Πολεοδομικές επεμβάσεις στη δεκαετία του '90»

• Διαλέξεις Αρχιτεκτόνων

Σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ προωθείται η πραγματοποίηση εκδηλώσεων Αρχιτεκτονικής που θα προταθούν να χρηματοδοτηθούν από το Δίκτυο Αρχιτεκτονικής. Συγκεκριμένα θα πραγματοποιηθούν διαλέξεις:

A. Των Ισπανών Αρχιτεκτόνων Jose Acebilio και Lluís Mateo.

B. Του Ιταλού Αρχιτέκτονα Stefano Bocri με θέμα «Οι μετασχηματισμοί του σύγχρονου ευρωπαϊκού αστικού τοπίου».

Το Δ.Σ. θα λάβει τα απαραίτητα μέτρα και πρωτοβουλίες για την πραγματοποίηση διάλεξης του Ελβετού αρχιτέκτονα Mario Botta, στο αμέσως προσεχές διάστημα, στην Αθήνα, με την ευθύνη του Δ.Σ.

Επίσης θα ζητηθεί η χρηματοδότηση από το Δίκτυο της Αρχιτεκτονικής.

• Εκδηλώσεις – Ημερίδες

1. Κοινή εκδήλωση για Ίδρυση Αρχιτεκτονικής Σχολής στην Κύπρο.

Ως αποτέλεσμα της συνεργασίας μας με το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Κύπρου, προωθείται η πραγματοποίηση εκδήλωσης στην Κύπρο για την αναγκαιότητα/σκοπιμότητα Ίδρυσης Αρχιτεκτονικής Σχολής στην Κύπρο.

Προς αυτή την κατεύθυνση θα υπάρξει συνεργασία με τα Τμήματα Αρχιτεκτόνων της χώρας και σε συνεργασία με το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Κύπρου (ΣΑΚ) θα διοργανωθεί η εκδήλωση.

Υπεύθυνος αναλαμβάνει ο συν. Γ. Σημαιοφορίδης.

2. Έκθεση Mies van der Rohe

Ως αποτέλεσμα των ενεργειών μας για τη συμμετοχή της Ελλάδας στο διαγωνισμό του Ιδρύματος στη Βαρκελώνη και την έκθεση που πραγματοποιείται το τρέχον έτος, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να εγκριθεί η πραγματοποίηση της έκθεσης στη χώρα μας.

Ο ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ θα διοργανώσει την έκθεση και θα προτείνει στο Δίκτυο Αρχιτεκτονικής τη συνδιοργάνωση και συγχρηματοδότησή της. Υπεύθυνος αναλαμβάνει ο συν. Γ. Σημαιοφορίδης.

3. Ημερίδα με θέμα «Εισαγωγή της Αρχιτεκτονικής Παιδείας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση». Με βάση πρόταση της συν. Π. Φατούρου (Α.Π. 28429/23.1.2002) θα γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες προς το ΥΠΠΟ (Δίκτυο Αρχιτεκτονικής) και το Υπουργείο Παιδείας (Γενική Δ/νση Προγραμματισμού) για την πραγματοποίηση Ημερίδας με το θέμα της επικεφαλίδας. Προς αυτή την κατεύθυνση θα συγκροτηθεί Ομάδα Εργασίας από εκπροσώπους των τριών (3) φορέων. Εκ μέρους του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ υπεύθυνη ορίζεται η συν. Π.Φατούρου, μέλος του Δ.Σ.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Επίσκεψη στην Κύπρο για συναντήσεις με το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Κύπρου, πραγματοποιήσε αντιπροσωπεία του Δ.Σ του ΣΑΔΑΣ-Πανελληνίας Ένωσης Αρχιτεκτόνων αποτελούμενη από:

- Τον Πρόεδρο Τάκη Γεωργακόπουλο
- Τον Γενικό Γραμματέα Θανάση Παππά
- Τον Ειδικό Γραμματέα Γιώργο Σημαιοφορίδη

Στις συναντήσεις εκ μέρους του ΣΑΚ, με επικεφαλής τον Πρόεδρο του Δ.Σ Κωνσταντίνο Κωνσταντή, παραβρέθηκε ολόκληρο το Δ.Σ:

- Ο Αντιπρόεδρος Συντονισμού Μελών & Δημοσίων Σχέσεων: Χρίστος Μαραθοβουνιώτης
- Ο Αντιπρόεδρος Οικονομικής Διαχείρισης: Χρίστος Χριστοδούλου
- Η Γενική Γραμματέας: Άννα Γαλαζή-Ιακώβου
- Ο Ταμίας: Γρηγόρης Πατσαλοσαββής
- Ο Συντονιστής Εκδηλώσεων: Χρύσανθος Πισσαρίδης
- Ο Γραμματέας Φοιτητών & Νέων Αρχιτεκτόνων: Στέλιος Πελεκάνος
- Τα Μέλη: Ανδρέας Κυπριανού, Ζήνων Ζήνωνος, Βασίλης Πασιουρτίδης

Εκτιμήθηκε ότι η πρώτη επίσημη συνάντηση αντιπροσωπειών των Συλλόγων είναι σημαντική καθώς ανταλλάχθηκαν απόψεις για μια σειρά σημαντικών θεμάτων που απασχολούν την αρχιτεκτονική και τους αρχιτέκτονες στις δύο χώρες και επισφραγίστηκε η συνεργασία με την υπογραφή Πρωτοκόλλου Συνεργασίας.

Ως πρώτο βήμα για την υλοποίηση των συμφωνηθέντων θα προωθηθούν ενέργειες και δράσεις:

- Για την αποστολή 1000 τευχών του περιοδικού «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ» στο ΣΑΚ και τη διάθεση σελίδων για την παρουσίαση δραστηριοτήτων των αρχιτεκτόνων και του Συλλόγου.
- Για την κοινή αντιμετώπιση θεμάτων που εξετάζει το CAE (Συμβούλιο Ευρωπαϊών Αρχιτεκτόνων) και προς αυτή την κατεύθυνση θα ανταλλάσσονται σκέψεις και θέσεις.
- Για την κοινή προώθηση της συμμετοχής εθνικών αντιπροσωπειών στην επόμενη Biennale Αρχιτεκτονικής που θα πραγματοποιηθεί στη Βενετία. Προς αυτή την κατεύθυνση θα γίνουν ενέργειες του ΣΑΔΑΣ-Πανελληνίας Ένωσης Αρχιτεκτόνων προς το ΥΠΠΟ.
- Για την πραγματοποίηση εκδήλωσης στην Κύπρο, σε συνεργασία του ΣΑΔΑΣ-Πανελληνίας Ένωσης Αρχιτεκτόνων και των Αρχιτεκτονικών Σχολών της Ελλάδας, για την ανάδειξη του θέματος της εκπαίδευσης των αρχιτεκτόνων και της ίδρυσης Αρχιτεκτονικής Σχολής στην Κύπρο.

Τέλος συμφωνήθηκε και στα πλαίσια του Πρωτοκόλλου, να εργαστούν οι Σύλλογοι για την πραγματοποίηση της επόμενης συνάντησης στην Αθήνα.

ΒΡΑΒΕΙΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ

Τα Βραβεία έχουν στόχο την προβολή του σύγχρονου αρχιτεκτονικού έργου (κτίρια, πολεοδομικές διαμορφώσεις, εκδόσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις, κατασκευές)

στην Ελλάδα και την αναγνώρισή του σ' ένα ευρύ κοινωνικό περιβάλλον. Αποτελούν μία σημαντική στιγμή στην προσπάθεια αναβάθμισης της παρουσίας του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ και της συμβολής του στην υπόληψη της αρχιτεκτονικής σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Όλα τα βραβεία είναι τιμητικά (αναμνηστική πλακέτα και δίπλωμα).

1. Βραβεία σύγχρονου έργου/Άρη Κωνσταντινίδη

Σε έργα αρχιτεκτονικής που χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα (χωρική, μορφολογική, εκφραστική) σε σχέση με το περιβάλλον στην κατηγορία αυτή απονέμονται 1 βραβείο και 2 έπαινοι.

2. Βραβεία αρχιτεκτονικής δημόσιου ανοικτού χώρου-τοπίου/Δημήτρη Πικιώνη

Σε έργα ή μελέτες αρχιτεκτονικής τοπίου και σχεδιασμού δημόσιου χώρου, σε πολεοδομικές μελέτες και σε βραβεία αρχιτεκτονικών διαγωνισμών δημόσιου χώρου. Στην κατηγορία αυτή απονέμονται 1 βραβείο και 1 έπαινος.

3. Βραβείο Παναγιώτη Μιχαήλ

Σε κείμενο, έκδοση (βιβλίο), πολιτιστική εκδήλωση (έκθεση) και τηλεοπτική εκπομπή ή κινηματογραφική παραγωγή ή σχολικό πρόγραμμα που προάγουν την αρχιτεκτονική.

Στην κατηγορία αυτή απονέμονται 1 βραβείο και 2 έπαινοι.

4. Βραβείο Ευπαλίνος

Σε κατασκευαστική εταιρεία για την υλοποίηση ενός έργου υψηλής ποιότητας και για τη συνεργασία με τον/τους αρχιτέκτονα/ες μελετητή/ες. Στην κατηγορία αυτή απονέμονται 1 βραβείο και 1 έπαινος.

• ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΩΝ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η υποβολή υποψηφιοτήτων είναι ελεύθερη, γίνεται με ανοιχτή εκδήλωση/πρόσκληση ενδιαφέροντος, με προτάσεις στην Οργανωτική Επιτροπή που υποβάλλονται ανά κατηγορία.

Όλες οι προτάσεις είναι επώνυμες.

Η συνιστώμενη κριτική επιτροπή αξιολογεί ανά κατηγορία και απονέμει σε τιμητική εκδήλωση τα βραβεία.

Το υλικό μπορεί να αποτελέσει ειδική έκδοση του Συλλόγου ή αφιέρωμα στο περιοδικό «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ».

Η κριτική επιτροπή είναι 7μελής και αποτελείται από:

- Έναν εκπρόσωπο της CAE
- Έναν εκπρόσωπο των Εργοληπτικών Οργανώσεων
- Έναν εκπρόσωπο του καθημερινού/περιοδικού τύπου (ΕΣΗΕΑ)
- Έναν εκπρόσωπο του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ
- Έναν εκπρόσωπο του Δ.Σ. του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ
- Δύο εκπροσώπους της αρχιτεκτονικής κοινότητας και ειδικότερα επαγγελματίες εγνωσμένου κύρους και επαγγελματικής πληρότητας, που υποδεικνύονται από το Δ.Σ. του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ.

• ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΤΗΤΑ ΒΡΑΒΕΙΩΝ

Τα βραβεία θα συνδυάζονται με υλοποίηση δράσεων για την αρχιτεκτονική θα αποτελούν θεσμό για τα πράγματα της Πανελληνίας Ένωσης και θα απονέμονται κάθε τρία (3) χρόνια.

• ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΒΡΑΒΕΙΩΝ 2002

Ανακοίνωση – πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος: 2/2002

Προθεσμία υποβολής συμμετοχών: 15.4.2002

Αξιολόγηση Επιτροπής: 15.5.2002

Ανακοίνωση αποτελεσμάτων – Εκδήλωση: Αρχές Ιουνίου

- Η Ειδική Επιτροπή του Δ.Σ. πρέπει να επιληφθεί του θέματος να οριστικοποιήσει το πρόγραμμα και τις λεπτομέρειες και να υλοποιήσει την απόφαση.

στην αυγή της νέας εποχής

• Τάκης Γεωργακόπουλος, Θανάσης Παππάς • Πρόεδρος και Γεν. Γραμματέας ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ

Οι αρχιτέκτονες και ο ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων πρέπει ν' αποφασίσουν

• Μέρος πρώτο

Οι κατασκευές στη χώρα και η απουσία της αρχιτεκτονικής

Για το έτος 2000 η χώρα μας κατατάσσεται στην 34η θέση μεταξύ των κατασκευαστικών αγορών του κόσμου με τζίρο που φτάνει τα 15 δις \$ (11,5% του ΑΕΠ) ενώ για την επόμενη πενταετία, η κατασκευαστική δραστηριότητα θα συνεισφέρει το 20% του ΑΕΠ. Η αύξηση της απασχόλησης στις κατασκευές το 1999 έφτασε στο 7,8% σε σχέση με το 1997, ενώ όλοι όσοι ασχολούνται με το κύκλωμα της κατασκευής (κατασκευαστές-μελετητές-τομείς δομικών υλικών κ.λπ.) προσεγγίζουν το 16% της συνολικής απασχόλησης στη χώρα.

Διαπιστώνεται όμως ότι, οι μείζονες παρεμβάσεις των δημοσίων φορέων στον αστικό χώρο, τα μικρότερα έργα στο κέντρο και την περιφέρεια, πραγματοποιούνται ως «τεχνικά έργα» που η έννοια της αρχιτεκτονικής είναι απύσχα κατά κανόνα. Για παράδειγμα τα ολυμπιακά έργα και τα λεγόμενα «μεγάλα έργα» στο σύνολό τους εξελίσσονται ως μεμονωμένα «τεχνικά έργα» που δεν εντάσσονται σε ένα συνολικό στρατηγικό σχέδιο για την ανασυγκρότηση των λειτουργιών της πόλης. Έτσι η υλοποίηση έργων, που θα ολοκληρώσουν τις υποδομές για την πραγματοποίηση των ολυμπιακών έργων, χωρίς ταυτότητα και αρχιτεκτονική έκφραση, συνιστά την τελευταία φάση «ανάπτυξης» της χώρας, που ολοκληρώνει ίσως το «μεταπολεμικό μοντέλο» της πολεοδομικής και οικιστικής ανασυγκρότησης.

Διαπιστώνεται επίσης πως η απουσία της αρχιτεκτονικής χωρίς την ένταξη των έργων σε ένα συνολικότερο σχεδιασμό, η περιφρόνηση των αρχιτεκτονικών-πολεοδομικών διαγωνισμών και η πραγματοποίηση των έργων με το σύστημα της μελετοκατασκευής, αποτυπώνει την αποτυχία των δημοσίων φορέων που με άλλοθι τις καθυστερήσεις που οι ίδιοι προκάλεσαν, παραμερίζουν προκλητικά την αρχιτεκτονική και τους αρχιτέκτονες από τα μεγάλα έργα και όχι μόνο, παρότι πραγματοποιούνται μεγάλες επενδύσεις στον τομέα.

Τα τεχνικά έργα χωρίς φυσιογνωμία και αρχιτεκτονική έκφραση, που κατασκευάζονται με την ίδια συνταγή, αναπαράγουν τα δομικά προβλήματα του

αστικού χώρου και ανασυνθέτουν ένα τοπίο ομοιόμορφο σε ένα περιβάλλον χωρίς ενδιαφέρον και αισθητική. Η πολιτεία και οι φορείς του δημοσίου δεν έχουν κατανοήσει τη σημασία των δημοσίων κτιρίων με αρχιτεκτονική έκφραση για την αναβάθμιση των πόλεων και κυρίως δεν αισθάνονται την ανάγκη πως απαιτείται η αντικατάσταση της πολιτικής των κατασκευών με αυτήν της ποιότητας του σύγχρονου αρχιτεκτονικού έργου, μέσω της αρχιτεκτονικής. Δεν κατανοούν πως τα τεχνικά έργα (μικρά και μεγάλα) χωρίς έμπνευση, αρχιτεκτονική ιδέα και έκφραση, πέραν των άλλων έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην αισθητική των πόλεων, αλλά και των πολιτών που εθίζονται στα παραδείγματα που τους προσφέρει η πολιτεία.

• Μέρος δεύτερο

Τα θεσμικά-επαγγελματικά προβλήματα των αρχιτεκτόνων

Είναι γνωστό το νομοθετικό πλαίσιο που καθορίζει αρμοδιότητες για την άσκηση του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα αλλά και τις αρμοδιότητες – επαγγελματικά δικαιώματα άλλων κατηγοριών πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ. Επίσης είναι γνωστό πως με την ΚΟ 85/384/ΕΟΚ για την αμοιβαία αναγνώριση των πτυχίων στον τομέα της αρχιτεκτονικής και το ΠΔ 107/93 καθορίζονται οι ελάχιστες απαιτήσεις του περιεχομένου σπουδών του πτυχίου αρχιτεκτονικής, που αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα στον ευρωπαϊκό χώρο.

Ωστόσο στον εθνικό χώρο ασκούν το επάγγελμα του αρχιτέκτονα:

– Διπλωματούχοι ανωτάτων σχολών, με μέγιστο χρόνο σπουδών αρχιτεκτονικής δύο (2) εξάμηνα.

– Πτυχιούχοι σχολών που δεν ανήκουν στην ανώτατη εκπαίδευση

Επί πλέον με το πρόσχημα της προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στην οδηγία 89/46, προωθείται η ανωτατοποίηση των ΤΕΙ με νομοθετικές ρυθμίσεις και μέσω του ΠΔ 318/94 καθορίζονται επαγγελματικά δικαιώματα, ενώ δημιουργούνται προγράμματα σπουδών (ΤΕΙ Πάτρας) του τύπου «Ανακαίνιση & αποκατάσταση κτιρίων» για παραγωγή «Αρχιτεκτόνων»! Είναι προφανές πως η άσκηση της αρχιτεκτονικής πρέπει να πραγματοποιείται από τους καθ' ύλην αρμοδίους τόσο στο επίπεδο του γνωστικού αντικειμένου, όσο και των επαγγελματικών δικαιωμάτων.

Και γι' αυτό πρέπει το ΥΠΕΧΩΔΕ να επιλύσει το πρόβλημα καθόσον η τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου (Ν.4663/30) αποτελεί δέσμευση της χώρας σε σχέση με την ΚΟ 85/384/ΕΟΚ και προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να εκδοθεί εγκύκλιος για την εφαρμογή του ΠΔ 107/93, στον εθνικό χώρο, και να προωθηθεί νομοθετική ρύθμιση για θέματα που δεν εντάσσονται στο παραπάνω Π.Δ. Στο «θολό τοπίο» προστίθενται θέματα που σχετίζονται:

α. με την επιχειρούμενη τροποποίηση η κατάργηση της ΚΟ για τους αρχιτέκτονες από την ευρωπαϊκή επιτροπή, στα πλαίσια του «ελεύθερου ανταγωνισμού» με στόχο τη θεσμοθέτηση μιας γενικής οδηγίας,

β. τα θέματα της διάρκειας σπουδών στον τομέα της αρχιτεκτονικής,

γ. της πιστοποίησης των πανεπιστημίων και των πανεπιστημιακών σπουδών,

δ. της πρακτικής άσκησης,

ε. της διαδικασίας άδειας άσκησης του επαγγέλματος,

στ. της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης θέματα που βρίσκονται πλέον στο επίκεντρο για τις ευρωπαϊκές ενώσεις των αρχιτεκτόνων, αλλά και των ελληνικών αρχιτεκτόνων.

Πρέπει να προσθέσουμε τις προσπάθειες για την «προσαρμογή» των διατάξεων για τις δημόσιες συμβάσεις (Ν.716/77) στα ευρωπαϊκά δεδομένα, τα θέματα εκσυγχρονισμού των διαδικασιών κατάρτισης και εκτέλεσης των συμβάσεων, της θεσμοθέτησης μη τρώου μελετητών και εταιρειών ή γραφείων μελετών.

Όλα τα παραπάνω θέματα βρίσκονται στο επίκεντρο και πρέπει με συντονισμένες ενέργειες και επεξεργασίες να βρεθούν βιώσιμες επιλύσεις προς όφελος των αρχιτεκτόνων και της αρχιτεκτονικής.

• Μέρος τρίτο

Η δομή της Πανελληνίας Ένωσης – Προβλήματα και όρια

Όχι μεγάλο μέρος της αρχιτεκτονικής κοινότητας εμπλέκεται με τις δραστηριότητες του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ. Όσοι όμως παρακολουθούν, γνωρίζουν πως στις εκλογές ψηφίζει περίπου το 18% των αρχιτεκτόνων της χώρας, ποσοστό εξαιρετικά χαμηλό και πως η πανελλαδική διάθρηση και η ύπαρξη Συλλόγων σε όλη την χώρα έχει πολύ ελαστικά χαρακτηριστικά.

Στις 13 περιφέρειες και για 51 Νομούς παρουσιάζονται 26 Σύλλογοι παρότι ψηφίζουν στις πανελλαδικές εκλογές αρχιτέκτονες σε όλες τις περιφέρειες της χώρας!

Επιπλέον προκύπτει ένα δομικό ζήτημα υπόστασης-λειτουργίας της Πανελλαδικής αντιπροσωπείας, καθώς ως πολυπληθές όργανο (165 μέλη) δεν διαθέτει συνοχή, απλώς συνέρχεται και αναλώνεται κατά τεκμήριο σε

συζητήσεις γενικού περιεχομένου. Οι όποιες επεξεργασίες-θέσεις της δεν διαχέονται στους συλλόγους καθώς οι εκπρόσωποι σε αυτήν δεν έχουν σχέση με τα όργανα διοίκησης των τοπικών συλλόγων.

Τα προβλήματα εφαρμογής του καταστατικού όπως ισχύει είναι πλέον ανυπέρβλητα. Ποικιλία καταστατικών πανελλαδικά, απουσία κανονισμών λειτουργίας σε διάφορα επίπεδα, προβλήματα στην Αττική με την ύπαρξη μόνο της γενικής συνέλευσης, αρρυθμίες στις λειτουργίες των προβλεπόμενων συντονιστικών οργάνων κ.λπ.

Εν γένει προκύπτει πως η δομή της πανελληνίας ένωσης και των Συλλόγων-Τμημάτων, δε μπορεί να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες και δεν μπορεί να υπηρετήσει τον κλάδο στη νέα εποχή που έρχεται. Έτσι η καταστατική διάρθρωση δεν υπηρετεί το παρόν και το μέλλον του κλάδου, απλώς συντηρεί μια δομή που έρχεται από το παρελθόν.

• Μέρος τέταρτο

Η δράση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ

Το ΔΣ με τους προγραμματικούς του στόχους ξεδίπλωσε μια βεντάλια στόχων σε όλα τα επίπεδα με σκοπό την ανάδειξη της Πανελληνίας Ένωσης σε εκείνο το όργανο διοίκησης των Ελλήνων αρχιτεκτόνων που θα καθίστατο ο έγκυρος συνομιλητής απέναντι στους δημόσιους φορείς και θα απέβαλε τις κλειστοφοβικές τάσεις, αναδεικνύοντας την αρχιτεκτονική και τους αρχιτέκτονες ως τον ουσιαστικό παράγοντα για τη βελτίωση των όρων άσκησης του επαγγέλματος.

Η ανάληψη πρωτοβουλιών για τη βελτίωση των οικονομικών, η ανακατασκευή των γραφείων του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, η μεθοδική αναδιάρθρωση των μόνιμων επιτροπών και ομάδων εργασίας, η ενίσχυσή τους με συγκεκριμένα οργανοτεχνικά μέτρα, η δημιουργία του SITE του Συλλόγου, η ενίσχυση της συντακτικής επιτροπής και η βελτίωση της σύμβασης με τον εκδότη και επομένως και του περιοδικού «Αρχιτέκτονες», η υλοποίηση δράσεων στον τομέα της αρχιτεκτονικής με εκδηλώσεις, με συμμετοχή στο δίκτυο αρχιτεκτονικής του ΥΠΠΟ, η πραγματοποίηση της συνδιάσκεψης όλων των ευρωπαϊκών ενώσεων των αρχιτεκτόνων στην Αθήνα και η ενίσχυση της παρουσίας μας στη CAE, η αναβαθμισμένη λειτουργία των συντονιστικών στην περιφέρεια με πραγματοποίηση εκδηλώσεων αρχιτεκτονικής, η πραγματοποίηση συσκέψεων με όλους τους συλλόγους της χώρας, οι συνεχείς παρεμβάσεις-θέσεις σε μεγάλο πλήθος μικρών και μεγάλων προβλημάτων, εντάσσεται σε μια λογική: στη συνολική ανάδραση του κλάδου, στην αναβάθμιση των λειτουργιών της πανελληνίας Ένωσης,

στην προβολή του έργου της και του έργου των Ελλήνων αρχιτεκτόνων, ώστε από καλύτερες θέσεις να καταστεί ο έγκυρος συνομιλητής με την πολιτεία και τους φορείς για τη βελτίωση της θέσης των αρχιτεκτόνων και της αρχιτεκτονικής.

Ήδη είναι στην ημερήσια διάταξη όλα τα θέματα που σχετίζονται:

– με την οργανοτεχνική δομή του κλάδου με τα λειτουργικά προβλήματα του καταστατικού και των Συλλόγων αρχιτεκτόνων πανελλαδικά

– με τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις που επιβάλλονται για την αναδιάρθρωση του κλάδου και την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής ως συστατικού στοιχείου για μια νέα εθνική πολιτική.

– με τη συγκρότηση ενός μετώπου για την αρχιτεκτονική μέσω της συνεργασίας και συνεργασίας όλων των φορέων που σχετίζονται με την αρχιτεκτονική στη χώρα για τη διεκδίκηση νέων επιλύσεων σε όλο το πλέγμα παραγωγής του δομημένου περιβάλλοντος, σε συνάρτηση με την άσκηση του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα, τα επαγγελματικά δικαιώματα, την εκπαίδευση και την υλοποίηση ενός προγράμματος δημοσίων παρεμβάσεων για την προώθηση της αρχιτεκτονικής δημιουργίας.

• Μέρος πέμπτο

Το «αναπόφευκτο δίλημμα» για την Πανελλήνια Ένωση

Ο ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ έχει μακρά πορεία. Οι ασχολούμενοι με τις δραστηριότητές του διαχρονικά γνωρίζουν τα όριά του. Όλοι γνωρίζουμε πως με πρόσημα τη θεσμική υστέρηση, την έλλειψη οικονομικών και τα εγγενή προβλήματα, μπορούμε να πορευόμαστε ως ένα σώματι με συρρικνωμένες δραστηριότητες και ελάχιστες απαιτήσεις. Ούτως ή άλλως δε διακυβεύεται η ύπαρξή του από κανέναν.

Γνωρίζουμε επίσης πως όλοι όσοι αισθάνθηκαν κουρασμένοι από τις ατελέσφορες διαδικασίες, την απουσία οραματικών στόχων, την απροθυμία για ενασχόληση με την αρχιτεκτονική και τους αρχιτέκτονες, οδηγήθηκαν σε άλλες μορφές οργάνωσης που κυρίαρχο στοιχείο αποτελεί η ενασχόληση με την αρχιτεκτονική πράξη, την προβολή της αρχιτεκτονικής δημιουργίας και του έργου των αρχιτεκτόνων. Καθαρά και λιτά.

Τέλος γνωρίζουμε πως ορισμένοι άλλοι βολεύονται με ένα ΣΑΔΑΣ, στο περιθώριο χωρίς πολλά-πολλά, ασχολούμενοι με βυζαντινισμούς που εντέλει δεν ενδιαφέρουν κανέναν. Επιθυμούν ένα ΣΑΔΑΣ χωρίς πανελλαδική υπόσταση και εμβέλεια, χωρίς ουσιαστική εργασία για επεξεργασία και ανάδειξη προβλημάτων. Δυσφορούν όταν μεταβάλλεται το τοπίο και γίνεται προσπάθεια για αποδέσμευση από τη μιζέρια και την καθημερινότητα. Μόνο οι αρχιτεκτονικές επιτροπές και

οι εκπροσωπήσεις τους τονώνουν κι έχουν μια ζέση για ενασχόληση.

Ενόψει μάλιστα και των επικείμενων εκλογών είμαστε ενώπιον ενός κρίσιμου διλήμματος:

Θα ψευτοσυντηρούμε μια κατάσταση που δεν πάει άλλο ή θα οδηγηθούμε σε μια αλλαγή πορείας, που αχνά έχει κάνει την παρουσία της στην κατεύθυνση της ενδυνάμωσης της Πανελληνίας Ένωσης με στόχο τη δομική προσαρμογή της στις νέες απαιτήσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο που γίνεται πλήρως ανταγωνιστικό για την άσκηση του επαγγέλματος;

Θα στηριχτούμε στις αποφάσεις της ΕΕ για την αρχιτεκτονική, στις θέσεις της UIA και της CAE για το παρόν και το μέλλον της αρχιτεκτονικής, θα προωθήσουμε τη συνεργασία με όλο τον κόσμο της αρχιτεκτονικής για την υλοποίηση της θεσμικής αναθεώρησης και την εξεύρεση του κατάλληλου οργανωτικού σχηματισμού για τη δομή των Ελλήνων αρχιτεκτόνων ή θα αναδιπλωθούμε στην παλιά εποχή ενός περιθωριοποιημένου ΣΑΔΑΣ;

Θεωρούμε πως αναπόφευκτα ήδη έχουν ανοίξει όλα τα θέματα για τα οποία όλοι οι αρχιτέκτονες έχουν τον λόγο. Η συνειδητοποίηση των δομικών μας προβλημάτων και η καθολική συναίνεση αρχιτεκτόνων και αρχιτεκτονικών συλλόγων με τη δυναμική τους παρουσία-παρέμβαση θα δώσουν μια νέα δυναμική ώστε να προχωρήσουμε σε αντεπίθεση με σκοπό μια νέα δομική και θεσμική υπόσταση του κλάδου μας σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Η ιστορία μας πρέπει να μας οδηγήσει σε υπέρβαση και όχι σε συναισθηματική συρρίκνωση και παγίωση μιας αδιέξοδης κατάστασης. Σε αυτήν την προοπτική απαιτείται συντεταγμένη πορεία όπου όλοι οι αρχιτέκτονες δικαιούνται να μετάσχουν, όλοι οι Σύλλογοι πρέπει να συνεισφέρουν ώστε το προσεχές διάστημα να αποφασίσει ο κλάδος την αμετάκλητη θέση του για γενική αναδιάρθρωση του κλάδου, για τη θεσμική μεταρρύθμιση και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής ως συστατικού στοιχείου για μια νέα εθνική πολιτική για την αρχιτεκτονική.

Η Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων, το διοικητικό της Συμβούλιο και η Πανελλαδική Αντιπροσωπεία πρέπει να καθορίσουν τους στόχους και τα βήματα για τη νέα δυναμική που έχει ανάγκη ο κλάδος, ώστε με νέο αέρα να αντιμετωπίσει τα προβλήματα.

Ειδάλλως το δίλημμα θα παραμείνει και όπως λέει ο ποιητής: «Τ' άπιαστο ολόκληρο το δίνω. Κανείς δε το παίρνει».

α φ ι έ ρ ω μ α

Νέοι Έλληνες Αρχιτέκτονες (1^ο)

Ερωτηματολόγιο προς τους νέους αρχιτέκτονες

1. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1.1. Περιγραφή επαγγελματικής κατάστασης (π.χ. ελεύθερος επαγγελματίας μόνος ή με συνεργάτες, υπάλληλος, κατασκευαστής, στέλεχος επιχείρησης) και αντικειμένου απασχόλησης (π.χ. μελέτες-κατασκευές-κατοικίες, ιδιωτικά και δημόσια κτίρια, interior design, αποκαταστάσεις, πολεοδομία, έπιπλο, θεωρητικό έργο, γραφιστική, εικαστικά, ΜΜΕ, συμβουλευτικό έργο)

1.2. Ποια είναι τα μείζονα επαγγελματικά προβλήματα που αντιμετωπίζετε (πρακτική εξάσκηση, επάρκεια απασχόλησης, σχέση με πελάτη, σχέση με δημόσιο) και πως βλέπετε να εξελίσσεται το επάγγελμα του αρχιτέκτονα ως δομή και αντικείμενο;

1.3. Κατά πόσον θεωρείτε ότι αυτό που κάνετε ανταποκρίνεται στις προσδοκίες σας; – κι αν όχι γιατί;

1.4. Ασχολείστε με το θεσμό των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών; Αν ναι γιατί; – κι αν όχι γιατί;

2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

2.1. Ποιες είναι οι αναφορές που διέπουν τις σχεδιαστικές σας αρχές;

2.2. Πως κρίνετε τη σχέση ανάμεσα στην αρχιτεκτονική εκπαίδευση που αποκτήσατε και τα πρώτα αρχιτεκτονικά βήματά σας;

2.3. Πως τοποθετείτε την αρχιτεκτονική σας παραγωγή στην παραζάλη των διεθνών τάσεων, αρχιτεκτονικών και μη;

2.4. Αν είχατε τη δυνατότητα να ασκήσετε αρχιτεκτονική σε άλλη πόλη ή χώρα του κόσμου, ποια θα επιλέγατε και γιατί;

Παρατηρήσεις σε σχέση με το αφιέρωμα των νέων Ελλήνων αρχιτεκτόνων προς τα μέλη της ΣΕ

Γιώργος Σημαιοφορίδης

1. Από τις απαντήσεις, προκύπτει πως οι νέοι έχουν τα ίδια προβλήματα άσκησης του επαγγέλματος, όπως όλοι σχεδόν οι ελεύθεροι επαγγελματίες, ειδικά σε σχέση με την έκδοση αδειών και τα πολεοδομικά γραφεία. Το ίδιο θέμα απασχολεί το ΔΣ του Συλλόγου που διερευνά μια συγκεκριμένη πρόταση προς το ΥΠΕΧΩΔΕ προκειμένου να εξυγιανθεί ο χώρος.

2. Στα 12 έργα παρατηρούμε μια σχέση με το περιβάλλον, λιγότερο φορτισμένη απ' ότι θα περίμενε κανείς, μια πιο ελεύθερη σχέση ως προς την ένταξη των κτισμάτων.

Παρατηρείται επίσης, μια υποψία σε σχέση με το παιγνίδι των μορφών δηλαδή, τα σπιλ. Εκτός από 2, 3 περιπτώσεις όπου οι σπιλιστικές αναφορές είναι προφανείς (κατά περίεργο τρόπο σε ιδιαίτερες γεωγραφικές περιοχές της χώρας), οι νέοι αρχιτέκτονες φαίνεται να αποζητούν μια απλούστερη μορφολογικά έκφραση (συχνές είναι οι αναφορές στην κληρονομιά της μοντέρνας αρχιτεκτονικής).

Η παρατήρηση αυτή αφορά στην έκφραση των έργων και όχι τόσο τη σαφή διερεύνηση των χωρο-προγραμματικών δεδομένων.

3. Από μια πρόχειρη καταγραφή του πρώτου αφιερώματος, προκύπτει ότι 5 από τα 12 έργα είναι μονοκατοικίες ή διπλοκατοικίες, 4 συγκροτήματα κατοικιών, 1 κτίριο μικτών χρήσεων, 1 ανακαίνιση υφιστάμενου κτιρίου γραφείων και 1 διαμόρφωση υπαίθριου χώρου.

Αυτό είναι ενδιαφέρον, γιατί αποδεικνύει την κεντρικότητα του θέματος κατοικία στο έργο των νέων ελλ. αρχ. και την απουσία, όπως είναι εύλογο, ολοκληρωμένων έργων στον δημόσιο τομέα, ακόμα και στον χώρο των κτιρίων γραφείων που μάλλον απαιτούν «καταξιωμένους» αρχιτέκτονες. Θα ήταν ενδιαφέρον να δούμε αν οι νέοι ελλ. αρχ. ασχολούνται με άλλα θέματα μικρής κλίμακας, π.χ. καταστήματα και σε ποιο βαθμό;

4. Από τις ομάδες και τους αρχ. των 12 έργων, οι 7 έχουν σπουδάσει στο ΕΜΠ και οι 4 στο ΑΠΘ, ενώ μόνον 1 κατευθείαν σε Αρχ. Σχολή του εξωτερικού. Δεν προκύπτει, σε μια πρώτη ματιά, κάποια συγκεκριμένη αναφορά σε ένα δεδομένο εκπαιδευτικό περιβάλλον (π.χ και οι 3 περιπτώσεις έργων με πληθωρική μορφολογία ανήκουν σε αρχ. με σπουδές στο εξωτερικό, στο ΕΜΠ και στο ΑΠΘ).

Μια προσεκτικότερη ματιά θα μπορούσε να διακρίνει κάποιες συγγένειες, ανάλογα με τη Σχολή, αλλά αυτό ίσως είναι εξεζητημένο να θιγεί αυτή τη στιγμή.

Σε γενικές γραμμές και παρά τις αναμενόμενες λόγω της ανοικτής διαδικασίας 2, 3 συζητήσιμες συμμετοχές, αυτό το πρώτο δείγμα γραφής αποτελεί μια ευχάριστη έκπληξη στο βαθμό που καταγράφει μια προσγειωμένη γενιά αρχ. Μένει να δούμε αν αυτόν θα συνεχιστεί και στο επόμενο αφιέρωμα.

4.01.02 η

Κτίριο κατοικιών στη Βούλα

αρχ. Τάσος Αθανασόπουλος, Αλέξης Λαπούρτας

Ο Τάσος Αθανασόπουλος σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Ε.Μ.Π. απ' όπου αποφοίτησε το 1989.

Ο Αλέξης Λαπούρτας είναι διπλωματούχος Αρχιτέκτων Μηχανικός του Ε.Μ.Π.

Από το 1995 διατηρούν αρχιτεκτονικό γραφείο που ασχολείται με μελέτες κτιρίων και εσωτερικών χώρων, καθώς και με τον τομέα της επίβλεψης και κατασκευής.

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Οι αρχιτέκτονες Τάσος Αθανασόπουλος και Αλέξης Λαπούρτας, διατηρούν μελετητικό γραφείο μαζί με την αρχιτέκτονα Νίκη Στυλιανού (ομάδα Λ.Α.ΣΤ.) καθώς και έναν αριθμό συνεργατών, αρχιτεκτόνων και σχεδιαστών.

Κύριο αντικείμενο απασχόλησης του γραφείου είναι τα κτιριακά έργα, μελέτη και κατασκευή, καθώς και η διαμόρφωση εσωτερικών χώρων και ο σχεδιασμός επίπλων. Παράλληλα, συμμετέχουμε με κάθε ευκαιρία σε διοργανώσεις που σχετίζονται με την τέχνη ή άλλες μορφές πνευματικής δραστηριότητας.

1.2./1.3. Είναι αναμφισβήτητο ότι ο ρόλος του αρχιτέκτονα ανέκαθεν ήταν πολυδιάστατος. Ειδικά στη σύγχρονη εποχή, με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και του design, το φάσμα στο οποίο είναι δυνατόν να κινηθεί το έργο του έχει διευρυνθεί ακόμα περισσότερο. Ο ρόλος του επιβαρύνεται καθημερινά, όχι μόνο από θέματα πρακτικά, αλλά και από εξωτερικούς παράγοντες, όπως την γραφειοκρατία και το καθεστώς της πολεοδομίας και των εργαλάβων, την καχυποψία και τις επεμβάσεις του πελάτη ή τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Δυσκολίες, που γίνονται εργαλεία με το σωστό χειρισμό.

1.4. Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, αποτελούν πρόκληση για κάθε αρχιτέκτονα, καθώς του δίνεται η ευκαιρία να αναπτύξει ελεύθερα τις απόψεις του μέσα από το αρχιτεκτονικό μοντέλο που προτείνει. Στα πλαίσια αυτά, προσπα-

θούμε όποτε οι συνθήκες το επιτρέπουν, να λαμβάνουμε μέρος σε ανάλογες διοργανώσεις.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Η αρχιτεκτονική μας, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί, πως έχει ποικίλες αναφορές. Επηρεάστηκε και επηρεάζεται από το σύγχρονο αστικό τοπίο, την εκπαίδευσή μας στο Ε.Μ.Π., τις εικόνες που «συλλέγουμε» διαβάζοντας ή ταξιδεύοντας. Οι βασικές σχεδιαστικές αρχές του γραφείου μας, παρόλα αυτά δεν υπαγορεύονται από κάποιο συγκεκριμένο κίνημα ή αρχιτεκτονική τάση.

Προσπαθώντας να δημιουργήσουμε ένα «ιδιαιτέρως» προσωπικό λεξιλόγιο, συνήθως ανασύρουμε αρχιτεκτονικά στοιχεία που μας ενδιαφέρουν –πολλές φορές ετερόκλητα– και αφομοιώνοντάς τα τα ανασυνθέτουμε.

2.2. Η περίοδος της εκπαίδευσής μας μπορεί να χαρακτηριστεί αναγνωριστική για μας και μεταβατική για την πορεία του Ε.Μ.Π. ως εκπαιδευτικό ίδρυμα. Η Σχολή έμοιαζε να λειτουργεί σαν ένα κλειστό σύστημα με βαρύ εκπαιδευτικό πρόγραμμα, πολλά μαθήματα και περιορισμένη δυνατότητα επιλογής. Αν και διδαχθήκαμε αρκετά, δεν προετοιμαστήκαμε κατάλληλα για την πραγματικότητα και τα σύγχρονα αρχιτεκτονικά δρώμενα. Τελειώνοντας τη σχολή συνειδητοποιήσαμε ότι για να κάνουμε τις αρχιτεκτονικές μας αρχές μάχιμες, έπρεπε να αποκτήσουμε την εμπειρία, επαναπροσδιορίζοντας τις κεκτημένες γνώσεις και το θεωρητικό υπόβαθρο.

2.3. Προσπαθούμε όσο μπορούμε να ενημερωνόμαστε σχετικά με τις διεθνείς τάσεις τόσο στην αρχιτεκτονική όσο και στην τέχνη. Δεν είναι εύκολο όμως και να τις ακολουθούμε. Κι αυτό γιατί δεν το επιτρέπουν ακόμα τα Ελληνικά δεδομένα. Θα χρειαστεί χρόνος για να μπορέσει η ελληνική αρχιτεκτονική να παράγει πραγματικά σύγχρονα κτίρια (με τα ανάλογα υλικά και την ανάλογη τεχνολογία).

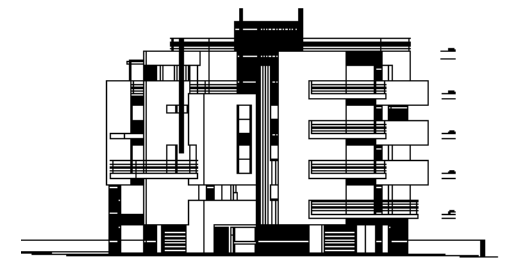

ΘΕΣΗ: Δάφνης 64 και Ίριδος, Βούλα
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: Ιούνιος 1999-2001
ΣΤΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ: Μάγδα Γιακουμή, πολ. μηχ.
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ: Γιάννης Συγκούνης, μηχαν. μηχ.
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΗΣ: Σταμάτης Ι. Τριανταφύλλου, πολ. μηχ.

Η πολυκατοικία –με το σύστημα της αντιπαροχής– εξακολουθεί να είναι ο πιο διαδεδομένος τύπος κτιρίου συνυφασμένος με την ελληνική πραγματικότητα.

Η λύση που δόθηκε σεβάστηκε τις απαιτήσεις των ιδιοκτητών και την ιδιαιτερότητα του οικοπέδου, ενώ παράλληλα έδωσε λειτουργικές κατόψεις και μια μορφολογική έκφραση των όψεων με εφαρμογή σύγχρονου λεξιλογίου.

Η άρθρωση των όγκων ακολουθεί τη χάραξη των κανάβων που υποβάλλει το παράγων σχήμα του οικοπέδου, ενώ η διαφοροποίηση των υλικών κατά ενότητες τονίζεται με την επεξεργασία της λεπτομέρειας.

Διώροφη μονοκατοικία στην Αταλάντη

αρχ. Αργύρης Αλεξίου

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Ελεύθερος επαγγελματίας με κύριο αντικείμενο εργασίας μελέτη και κατασκευή κατοικιών και επαγγελματικών και βιομηχανικών κτιρίων, interior design, κηποτεχνία και αρχιτεκτονική εξωτερικών χώρων, συνεργάτης εκτιμητής Εμπορικής Τράπεζας. Συνεργάζομαι κυρίως με μηχανολόγους, δομοστατικούς και έχω υπάλληλο μια σχεδιάστρια.

1.2. Το μείζον επαγγελματικό πρόβλημα είναι ο αθέμιτος ανταγωνισμός με τους υπομηχανικούς και πολιτικούς μηχανικούς στο κόστος μελέτης, γιατί μη γνωρίζοντας αρχιτεκτονικά, κάνουν εκπτώσεις μέχρι και 50% στις νόμιμες αμοιβές μελετών. Αν δεν γίνει νέο θεσμικό πλαίσιο που να κατοχυρώνει τον αρχιτέκτονα (να γίνονται μόνο απ' αυτόν τα αρχιτεκτονικά) και ενημέρωση μέσα από περιοδικά, εφημερίδες και τηλεόραση όσον αφορά την αναγνώριση και γνωριμία του αρχιτέκτονα απ' τους ιδιώτες, το μέλλον είναι αβέβαιο και από πλευράς δομής και αντικειμένου, μιας και δεν υπάρχει στους πολλούς πληροφόρηση.

1.3. Αυτό που κάνω δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες μου διότι εκτός από την τεχνική πλευρά (μελέτη κατασκευής), εμπλέκεται συνεχώς η γραφειοκρατία (δημόσιο), καθώς και οι πελάτες οι οποίοι αλλοιώνουν τις μελέτες όταν κατασκευάζεται το κάθε κτίριο ενώ έχουν συμφωνήσει στην προμελέτη και δεν υπάρχει καλό τεχνικό εργατικό προσωπικό.

1.4. Δεν ασχολούμαι με τον θεσμό των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών διότι σαν νέος ασχολήθηκα και είδα ότι δεν υπάρχει αξιοκρατία και χρειάζεται πολύ χρόνο και γραφειοκρατία.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

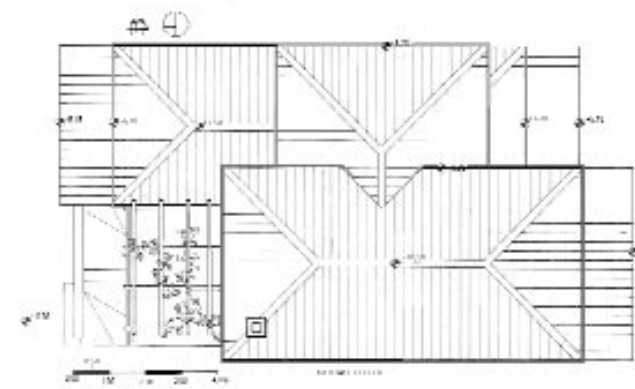
Οι αναφορές που διέπουν τις σχεδιαστικές μου αρχές

2.1. Βασικά είναι ο περιβάλλον χώρος, από το οικόπεδο μέχρι την γειτονιά και οι ανάγκες του κάθε ιδιοκτήτη. Προσπαθώ κάθε φορά να εντάξω στο περιβάλλον το κτίριο και ταυτόχρονα να ικανοποιήσω τις ανάγκες του ιδιοκτήτη. Θέλω το κτίριο να είναι όσο το δυνατόν «καθαρότερο» με απλές γραμμές και απλά γεωμετρικά σχήματα και.

2.2. Η σχέση ανάμεσα στην αρχιτεκτονική εκπαίδευση που είχα και τα πρώτα μου αρχιτεκτονικά βήματα ήταν ικανοποιητική, απλώς πιστεύω ότι πρέπει να υπάρχει περισσότερη πληροφόρηση για τα υλικά που υπάρχουν στην αγορά και περισσότερες γνώσεις του ΓΟΚ με ασκήσεις που αναφέρονται στην πραγματικότητα.

2.3. Παρότι βρίσκομαι στην επαρχία μπορώ να πω ότι η αρχιτεκτονική μου παραγωγή επηρεάζεται αρκετά από τις διεθνείς τάσεις και επηρεάζει αρκετά τον χώρο που ζω παρότι δεν έχω άμεση πρόσβαση σε εξειδικευμένο τεχνικό προσωπικό και εξειδικευμένα τεχνικά υλικά.

2.4. Αν είχα τη δυνατότητα να ασκήσω την αρχιτεκτονική σε άλλη χώρα, αυτή θα ήταν η Γαλλία, γιατί είναι κοντά μας, ο αρχιτέκτονας είναι ο κυρίαρχος στη μελέτη και κατασκευή. Υπάρχει πληροφόρηση και παιδεία στους ιδιώτες, το κράτος (δημόσιο) δεν σου δημιουργεί προβλήματα αλλά σου λύνει, παίζει μεγάλο ρόλο ο αρχιτέκτονας στο διαμορφωμένο περιβάλλον, υπάρχει παράδοση με μεγάλους αρχιτέκτονες, βλέπει στη Μεσόγειο, και πολλά άλλα μεταξύ των οποίων είναι και οι πολύ καλύτερες αμοιβές και συνθήκες ζωής. Η χώρα βέβαια που με τραβάει περισσότερο και από τη Γαλλία για την άσκηση της αρχιτεκτονικής, είναι η Αμερική διότι είναι πολύ μπροστά σε πολλά πράγματα με μεγάλους αρχιτέκτονες κ.λπ. μα είναι πολύ μακριά.

ΘΕΣΗ: Αταλάντη Φθιώτιδας
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Σπύρου Παγκράτη
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 1997
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 1998, κατασκευή από μένα, ανατέθηκε σ' εμένα λόγω προμελέτης και εργάστηκα μόνος μου.

Το νεοκλασικό κτίριο που υπήρχε απέναντι, τα χαρακτηριστικά του οικοπέδου (γωνιακό, έντονη υψομετρική διαφορά, μακρόστενο 10,50*22,20μ)

Οι ανάγκες του ιδιοκτήτη και οι δικές μου σχεδιαστικές απόψεις, «καθαρότητα» απλές γραμμές και όγκοι απλοί, ήταν οι βασικές συνθετικές αρχές. Έπρεπε να κάνω ένα κτίριο που θα στέγαζε δυο ανθρώπους που θα ζούσαν μαζί, μητέρα ηλικιωμένη και εργένης γιος, μα ο καθένας θα είχε τους χώρους του και το κτίριο θα άφηνε αρκετό περιβάλλοντα χώρο και θα είχε μεγάλους υπόγειους βοηθητικούς χώρους. Κυρίαρχο ρόλο έπαιξε η τοποθέτηση του κτιρίου στη γωνία του οικοπέδου δημιουργώντας αρκετό χώρο για όλες τις ανάγκες του κτιρίου (φωτισμό, αερισμό, λειτουργικότητα κ.λπ.)

Κτίριο μικτών χρήσεων στην Καλλιθέα

αρχ. Γεώργιος Αφεντουλίδης

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Ελεύθερος επαγγελματίας συνεργαζόμενος με Πολιτικό μηχανικό. Αντικείμενο εργασίας: Μελέτη, επίβλεψη, κατασκευή σε ιδιωτικά έργα, αρχιτεκτονική εσωτερικού χώρου, αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, διδακτικό προσωπικό στο εργαστήριο ελευθέρων σπουδών ΑΚΤΟ

1.2. Ως μείζων επαγγελματικό πρόβλημα θεωρώ τον αποπροσανατολιστικό ρόλο της αρχιτεκτονικής των πολυδιαφημιζόμενων μεγάλων έργων (Big ...), ως τέχνη που καλείται να φέρει απαντήσεις σε θέματα που αφορούν την ποιότητα της καθημερινής ζωής του χρήστη, κάτοικου της πόλης και ταυτόχρονα τροφή και όραμα στο σύνολο της αρχιτεκτονικής επαγγελματικής οικογένειας.

Υπάρχει απάντηση στο ερώτημα πόσοι και ποιοι αρχιτέκτονες, πολεοδόμοι προσέφεραν στο δημιουργικό των Χ μεγάλων έργων; Πόσους χρήστες και όχι οφθαλμολόγους εκδρομείς πολιτικών πανηγυριών εξυπηρετούν και πόσο ανεβάζουν το επίπεδο της αρχιτεκτονικής παιδείας του μέσου ανθρώπου, που κυρίως αναζητά το αισθητικά υψηλό σε σκουπίδια της TV ή σε τελετές με τον Κροκοδειλάκια στους «αθάνατους» Ολυμπιακούς Αγώνες;

1.3. «Θέλει δουλειά πολλή», σε προσωπικό και όχι μόνο επίπεδο.

1.4. Έχω λάβει μέρος σε δύο αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς κυρίως ως ολοκληρωμένη άσκηση, τόσο σε δημιουργικό όσο και οργανωτικό επίπεδο.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Οι σχέσεις της ανθρώπινης κλίμακας, όπως αυτή χαρακτηρίζεται και παράλληλα ορίζει, μ' εκείνες τις κατασκευαστικές λογικές που δομούν το περιβάλλον μέσα στο οποίο ο άνθρωπος οραματίζεται και πράττει. Σχέσεις οι οποίες συσσωρεύουν στοιχεία από τη μονάδα της σύγχρονης ελληνικής πόλης ως συντακτικό δημιουργικό μέλος ενός πλούσιου και σεβαστού συνόλου, με πλούσιο παρελθόν και ευέλικτο παρόν. Πάντα στα πλαίσια της οικονομίας έτσι όπως θα μπορούσε να φαίνεται ότι η αρχιτεκτονική μπορεί να γίνει υπόθεση της τσέπης της μεγάλης πλειοψηφίας των πολιτών.

2.2. Εκτός γραφειοκρατικής πραγματικότητας και ΓΟΚ δημιουργώντας κενά τρομερής εκμετάλλευσης (από γραφεία, ταμεία κ.λπ.) για τους νέους μηχανικούς.

2.3. Βρίσκω ενδιαφέρουσες όλες τις τάσεις που αναδεικνύουν το όλον μέσα από ποιοτικές προσεγγίσεις των λεπτομερειών.

2.4. Δε με έχει απασχολήσει.

Οι επεμβάσεις αρχιτεκτόνων σε αλλοδαπές χώρες είναι ενδιαφέρουσες, κυρίως γιατί λειτουργούν ως τοπόσημα, σημεία αναφοράς, μέσα από τη συνήθως διαφορετικότητα που προσεγγίζουν τις περιοχές επεμβάσεις σε σχέση με τους ιθαγενείς αρχιτέκτονες.

ΘΕΣΗ: Μαντζαγριωτάκη 72 και Λεωφ. Ελ. Βενιζέλου 161, Πλατεία Δαβάκη, Καλλιθέα, Αθήνα

ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: Απρίλιος 2000-Ιανουάριος 2002

Ανάθεση από ιδιώτη για τη μελέτη, επίβλεψη και κατασκευή του κτιρίου με ποσοστιαία αμοιβή έναντι του συνολικού κόστους κατασκευής.

Κτιριολογικό: Υπόγειο – Ισόγειο: Κατάστημα

Ημιόροφος: Μηχανολογικός όροφος

1ος, 2ος, 3ος, 4ος: Γραφεία

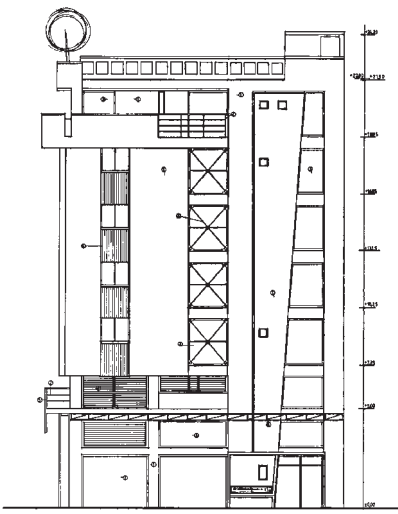
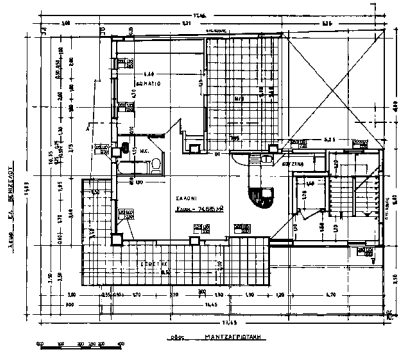
5ος: Κατοικία 75 τ.μ.

Συνολικό Εμβαδόν Κτιρίου 610 τ.μ. – Η/Υ 170 τ.μ.

Οι βάσεις της συνθετικής προσέγγισης προέκυψαν από τις σχέσεις που δημιουργεί το υπάρχον πυκνοδομημένο περιβάλλον της Καλλιθέας ως προηγούμενο και συνέχεια της επέμβασης, την Πλατεία Δαβάκη με την οποία το κτίριο συννορεύει ως συσσώρευση οπτικών φυγών και συγκρότησης καθημερινών πράξεων για τους χρήστες, σε αντίθεση με τη λογική των στιγμιότυπων που προσφέρει η Λεωφόρος Ε. Βενιζέλου.

Επίσης η απαίτηση του ιδιοκτήτη για την εξάντληση του Σ.Δ. και των Η/Υ χώρων, της μεγαλύτερης δυνατής εκμετάλλευσης του ισόγειου, καθώς και η οικονομική κάλυψη στα όρια των 200.000 δρχ.-220.000 δρχ. ανά τρέχον τ.μ.

Υ.Γ. Οι ταμπέλες στις άψεις του Α' ορόφου τοποθετήθηκαν το βράδυ της 28ης Οκτωβρίου με το «γλωστό τρόπο», αντίθετα με τη σύσταση οριζοντίου ιδιοκτησίας, και για την αφαίρεσή τους το θέμα έχει πάρει τη νομική οδό.

Ο Γεώργιος Αφεντουλίδης αποφοίτησε από την αρχιτεκτονική σχολή του ΕΜΠ το 1996. Σήμερα είναι ελεύθερος επαγγελματίας και διδάσκει στο εργαστήριο ελευθέρων σπουδών ΑΚΤΟ, στο μάθημα της Αρχιτεκτονικής Σύνθεσης εσωτερικού χώρου.

Δύο κατοικίες στη Χαλκιδική

αρχ. Νίκος Βαλατσός, Αγλαΐα Σκούρα

58

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Ελεύθεροι επαγγελματίες με συνεργάτες με αντικείμενο απασχόλησης μελέτες ιδιωτικών και δημοσίων έργων.

1.2. Από τα μείζονα προβλήματα:

- Η σχέση της δουλειάς μας με τις δημόσιες αρχές που υποβαθμίζουν την αρχιτεκτονική σε μία γραφειοκρατική και αδιαφανή συναλλαγή.
- Η ανάθεση των δημοσίων έργων με τρόπο περίπλοκο και αδιαφανή.
- Η υποβάθμιση του ρόλου του αρχιτέκτονα από το κράτος και κατ' επέκταση από το κοινωνικό σύνολο σε διεκπεραιωτή οικοδομικών αδειών.

1.3. Ανταποκρίνεται ελάχιστα λόγω των παραπάνω

1.4. Ασχολούμαστε όσο μας το επιτρέπουν οι υπόλοιπες επαγγελματικές υποχρεώσεις. Είναι το μοναδικό πεδίο άσκησης αρχιτεκτονικής σήμερα.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Οι σχεδιαστικές μας αναφορές διέπονται από τις αρχές του μοντέρνου κινήματος, προσαρμοσμένες στις συνθήκες του τόπου και του τοπίου.

2.2. Νόμιζουμε ότι δεν υπάρχει σχέση

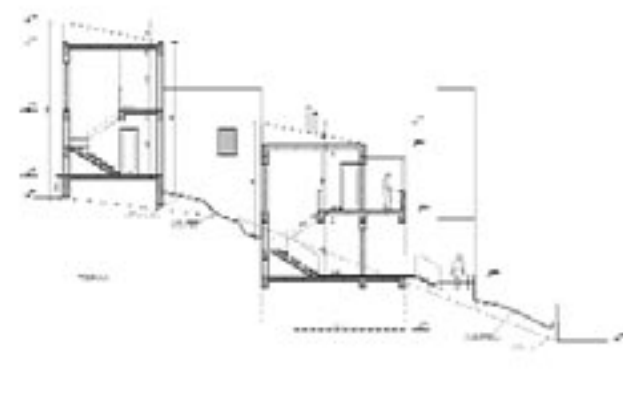
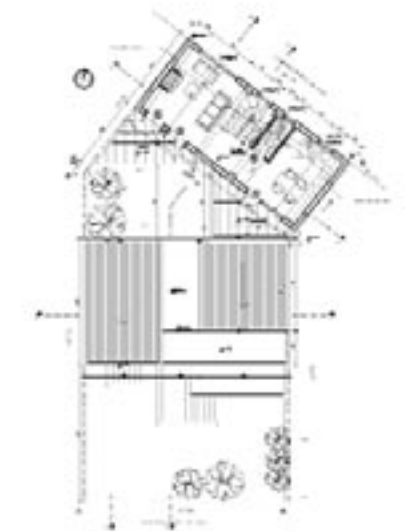

Ο Νίκος Βαλατσός σπούδασε στην Αρχιτεκτονική σχολή του ΕΜΠ. Εργάζεται από το 1993 εκπονώντας αρχιτεκτονικές μελέτες ιδιωτικών και δημοσίων έργων.

Η Αγλαΐα Σκούρα σπούδασε στην Αρχιτεκτονική σχολή του ΕΜΠ. Εργάζεται από το 1991 για τη μελέτη αρχιτεκτονικών έργων και συμμετέχοντας σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς.

59

ΘΕΣΗ: Σάρτη Χαλκιδικής
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Κατερίνα Χατζημιχαήλ
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 2000
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 2000-2001

Πρόκειται για δύο αυτόνομες διώροφες κατοικίες 110 και 90 μ² αντίστοιχα.

Η απαίτηση για πλήρη εκμετάλλευση του προσανατολισμού και της θέας οδήγησαν στην τοποθέτηση των κατοικιών με διαφορά στάθμης μεγαλύτερη του ενός ορόφου, έτσι ώστε αφενός να προσαρμόζονται στη μορφολογία του φυσικού εδάφους και αφετέρου να εκμεταλλεύονται αμφότερα τη θέα και τον προσανατολισμό.

Ανακαίνιση κτιρίου γραφείων στην Αθήνα

αρχ. Φιλίτσα Δασκαλάκη

1. Επαγγελματικά θέματα

Η εξάσκηση του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερα προβλήματα. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι το επάγγελμα του αρχιτέκτονα δεν είναι κατοχυρωμένο (τα όρια των αρμοδιοτήτων και των υποχρεώσεων μεταξύ των κλάδων των μηχανικών δεν είναι αυστηρά προσδιορισμένα) οδηγεί στην απουσία του αρχιτέκτονα από πολλά έργα, με αποτέλεσμα την συρρίκνωση της αγοράς εργασίας. Από την άλλη η πλειοψηφία του κοινού αγνοεί το ρόλο του αρχιτέκτονα και τη χρησιμότητά του. Εκθέσεις, ανοιχτές συζητήσεις, προώθηση στα μέσα μαζικής επικοινωνίας πρέπει να λειτουργήσουν έτσι ώστε να προσελκύσουν το κοινό, να κάνουν κτήμα περισσότερων τις εξελίξεις μιας επιστήμης, που το «προϊόν» της αφορά όλους. Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί σαν τμήμα της αρχιτεκτονικής πρακτικής είναι μια πρόκληση για να καταθέτουμε –εμείς οι αρχιτέκτονες– την άποψή μας σχετικά με θέματα του αστικού χώρου που μας απασχολούν. Η συμμετοχή μου σε περιορισμένο αριθμό διαγωνισμών, έγινε για την εμπειρία και το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν ως θέματα. Όμως, τα αποτελέσματα των διαγωνισμών είναι τις περισσότερες φορές απογοητευτικά, αφού δεν έχουν να επιδείξουν λύσεις με έντονη άποψη, όπως αρμόζει σε αυτό που θέλουμε να ονομάζουμε σύγχρονη ελληνική αρχιτεκτονική.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

Η αρχιτεκτονική εκπαίδευση αποτελεί στέρεη βάση για το ξεκίνημα των νέων αρχιτεκτόνων, όσο αναφορά στην αντιμετώπιση των πρώτων «πραγματικών» έργων. Θετικό είναι το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια των σπουδών η αντιμετώπιση των διαφόρων θεμάτων, η διαδικασία διαμόρφωσης των σχεδιαστικών αρχών μένει μακριά από περιορισμούς όπως ο ΓΟΚ, μια πραγματικότητα που είναι αναπόφευκτη κάποια στιγμή. Αναπτύσσοντας κατά τη διάρκεια των σπουδών επαφή με τα διεθνή δρώμενα, αρχιτεκτονικά και μη, διατηρώντας κριτική στάση απέναντι στα διάφορα ρεύματα αρχιτεκτονικής και επιλέγοντας σταδιακά τις αρχές που διέπουν το στίγμα μας, προχωράμε συνειδητά στην παραγωγή του κτισμένου περιβάλλοντος.

Τα αστικά περιβάλλοντα έχουν υποστεί διεθνώς μεταβολές και έχουν καταλήξει σε παρόμοιες μορφές. Κέντρα πόλεων με πυκνή και υψηλή δόμηση, περίχωρα με χαμηλά κτίρια και αραιότερη δόμηση. Η ιδιαιτερότητα πλέον έγκειται στο πολιτισμικό παρελθόν της κάθε χώρας. Η παραγωγή πολιτισμού στα πολυπολιτισμικά και πολυμορφικά συστήματα που επικρατούν στα αστικά κέντρα οδηγείται σε παγκοσμιοποίησή του. Η διαφορετικότητα μπορεί να επιτευχθεί από το κριτικό σεβασμό στην κληρονομιά του κάθε λαού, έτσι ώστε να μην φοβόμαστε να δημιουργήσουμε το νέο, το διαφορετικό, το αληθινό.

Στην αρχιτεκτονική οι όροι του... «παιχνιδιού» είναι η διαμόρφωση μιας ιδέας (concept) και η πραγματοποίησή της με συνέπεια. Το ίδιο το έργο πρέπει να προσδιορίζει –να παρουσιάζει– να σημαίνει τις προθέσεις και τη σημασία του. Οι γενικές αρχές της διαφάνειας, του μινιμαλισμού διέπουν συχνά έργα, όμως δεν είναι πανάκεια ούτε αυτοσκοπός. Σκοπός είναι η δημιουργία χώρων και «περιβάλλοντων» που να παράγουν διαντίδραση με τους χρήστες-παρατηρητές. Στόχος είναι να μη «σκοντάφουμε» στο όνομα της... «ένταξης στο περιβάλλον». Το περιβάλλον κάθε μέρα αλλάζει και εξελίσσεται, αλλά όπως σε πολλά μέρη στο εξωτερικό, αλλά με ισχυρό πολιτιστικό παρελθόν (Μ. Βρετανία, Ιαπωνία), αλλά και άλλα με λιγότερο (Ολλανδία), η νέα γενιά στην αρχιτεκτονική και όχι μόνο, διαφοροποιείται και κάνει αισθητή(κή) την παρουσία της με νέο λεξιλόγιο. Με αρχιτεκτονική που να προβληματίζει, να προκαλεί, να αλλάζει, να μαγεύει...

Η Φιλίτσα Δασκαλάκη αποφοίτησε από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης το 1995. Είναι κάτοχος MSc in European Property Development and Planning από την Bartlett School of Architecture, London, 1996. Παράλληλα έχει εκπονήσει σημαντικό θεωρητικό έργο.

ΘΕΣΗ: Ερμού 87-89, Αθήνα
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Γενική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ.
ΜΕΛΕΤΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ: 2001
PROJECT MANAGEMENT: ΓΕΝΑΠ ΑΕ.
ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ: Κέλλυ Δερμάτη, αρχ. μηχ.

Κτίριο 4 μονοκατοικιών στην Ερυθραία

αρχ. Σοφία Ελεφάντη

62

Ασκή επιχειρηματική δραστηριότητα ως μέτοχος σε τεχνική Α.Ε. αλλά διατηρώ και αρχιτεκτονικό γραφείο με μελέτες και κατασκευές ιδιωτικών έργων. Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζω είναι 1) επεμβάσεις και «προτάσεις» από τρίτους (κατασκευαστές, μεσίτες) κατά τη διαδικασία της σύνθεσης 2) αντιμετώπιση ως εκδότρια οικοδομικής άδειας 3) εξαναγκασμός για παρατυπίες, αποκλίσεις από εκδοθείσες άδειες (παρανομίες) 4) απαράδεκτη λειτουργία των πολεοδομικών γραφείων 5) εσκεμμένη παρεμπόδιση, εκβιασμοί, απαίτηση για χρηματισμό κ.λπ. από τους συναδέλφους και μη των πολεοδομικών γραφείων 6) χαμηλές αμοιβές 7) είσοδος στο χώρο παρεμφερών επαγγελματιών π.χ. αρχιτέκτονες εσωτερικών χώρων, διακοσμητές, υπομηχανικοί κ.λπ. 8) έλλειψη προστασίας της «πατρότητας» της αρχιτεκτονικής ιδέας. 9) άρνηση εργοδοτών και συνεργείων να προσαρμοστούν σε νέα υλικά, νέους τρόπους δόμησης. Ελπίζω ότι το επάγγελμα θα εξελιχθεί καλύτερα αν εκλείψουν τα πιο πάνω προβλήματα.

Κατά ένα μεγάλο ποσοστό αυτό που κάνω ανταποκρίνεται στις προσδοκίες και αν εξέλπειν τα προβλήματα θα ήμουν 100% καλυμμένη. Δεν ασχολούμαι με τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς λόγω έλλειψης χρόνου και μεγάλου κόστους. Οι αρχές που χαρακτηρίζουν τις σχεδιαστικές αρχές μου είναι η «καθαρότητα» και σαφήνεια, σεβασμός στον άνθρωπο και στο περιβάλλον. Η πανεπιστημιακή μου εκπαίδευση δεν κάλυψε καθόλου τα πρώτα μου επαγγελματικά βήματα, χωρίς να σημαίνει αυτό ότι οι σπουδές ήταν κακές ή ότι έπρεπε να τα καλύψει. Δεν νομίζω ότι η αρχιτεκτονική μου παραγωγή επηρεάζει ή επηρεάζεται από τις διεθνείς εξελίξεις. Ως εναλλακτικό τόπο άσκησης αρχιτεκτονικής θα επέλεγα ή μια απομακρυσμένη περιοχή π.χ. της Αφρικής για να γνωρίσω διαφορετικές συνθήκες, διαφορετικά υλικά, άλλες νοοτροπίες κ.λπ. ή μια χάλια περιοχή της Αθήνας π.χ. Καλλιθέα, Κυψέλη, Ασπρόπυργο, ώστε να γίνει βιώσιμη, ανθρώπινη. Ουτοπίες και τα δύο.

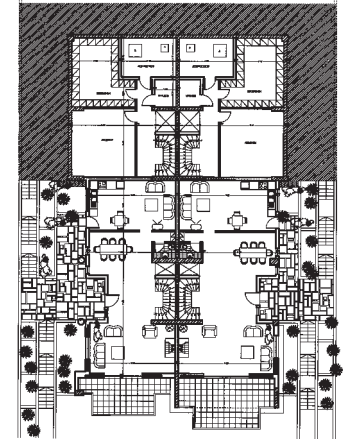
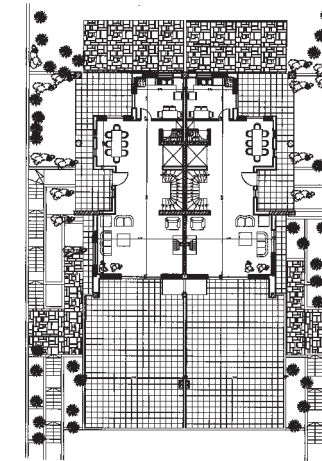
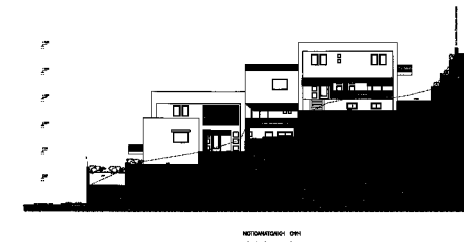
Η Σοφία Ελεφάντη είναι Διπλωματούχος Αρχιτέκτονας Μηχανικός Α.Π.Θ. από το 1993. Από το 1995 εργάζεται στην «ΜΠΙΩΤΗΣ Σύγχρονη Τεχνική Α.Ε.» που ασχολείται με εργαλειακές ιδιωτικών έργων, στην οποία είναι και μέτοχος με ποσοστό 50%. Παράλληλα διατηρεί και αρχιτεκτονικό γραφείο.

ΘΕΣΗ: Σοφοκλέους 13 Πολιτεία, Δήμος Ν. Ερυθραίας ΟΤ 54
ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ: «Μπιώτης Σύγχρονη Τεχνική ΑΕ»
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: Ιανουάριος – Μάιος 1998
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: Οκτώβριος 1998-Αύγουστος 2001
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: Στατικά: Παν. Τραγάκης-Μαρία Μανδάλη, πολ. μηχ., Μηχανολογικά: Θωμάς Αλειφερόπουλος-Λουκάς Κοσμάς, μηχ. μηχ

Η έντονη κλίση του εδάφους και οι πολεοδομικές διατάξεις οδηγούν στην κλιμακωτή τοποθέτηση των όγκων παράλληλα με την οικοδομική γραμμή.

Η κύρια όψη οργανώνεται στο μεν οριζόντιο άξονα σε τρεις ομάδες με αντίστοιχη υποχώρηση όγκων με εσοχές (ημιπαίθριοι χώροι) και εξοχές (εξώστες), στον δε κατακόρυφο άξονα με προεξοχή τμήματος όψης και τονισμό με εμφανή λιθοδομή.

Οι πλαϊνές όψεις χαρακτηρίζονται από κλιμάκωση των όγκων

Διαμόρφωση αφετηρίας κλασικού μαραθώνιου δρόμου

αρχ. Γεράσιμος Ζακυνθινός, Θεώνη Ξάνθη

1. Επαγγελματικά θέματα

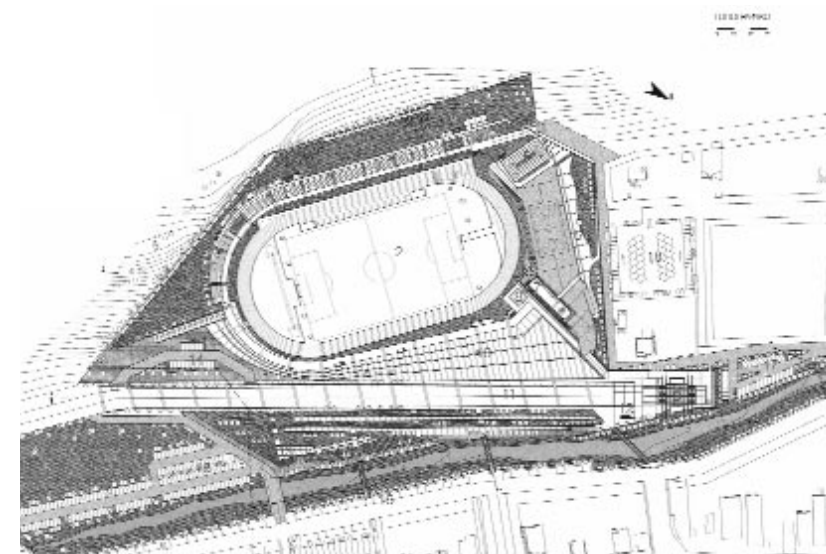
- 1.1. Ελεύθεροι Επαγγελματίες. Διατηρούν αρχιτεκτονικό γραφείο με τον αρχιτέκτονα Θεόδωρο Ανδρουλάκη με κύριο αντικείμενο τη μελέτη Δημόσιων και Ιδιωτικών έργων.
- 1.2. α) Χαμηλές αμοιβές μελετών ιδιωτικών έργων, β) Υπέρογκες Ασφαλιστικές εισφορές ΤΣΜΕΔΕ με χαμηλή παροχή υπηρεσιών.
- 1.3. Κατά μεγάλο ποσοστό ανταποκρίνεται στις προσδοκίες μου.
- 1.4. Ασχολούμαι, αφενός γιατί αποτελεί το πιο ελεύθερο πεδίο αρχιτεκτονικής έκφρασης και αφετέρου γιατί δίνει τη δυνατότητα ανάληψης σημαντικών αρχιτεκτονικών μελετών.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

- 2.1. Το πολιτισμικό μου περιβάλλον και η ιστορική του πορεία.
- 2.2. Σαν διαδοχικά εξελικτικά στάδια της επαγγελματικής μου πορείας.
- 2.3. Σαν προσπάθεια καταγραφής του δικού μου στίγματος στο ψηφιδωτό και σαν αναζήτηση της συνέχειας στην ελληνική αρχιτεκτονική παραγωγή.
- 2.4. Ασκώ την αρχιτεκτονική στην πόλη μου και τη χώρα μου.

Ο Γεράσιμος Ν. Ζακυνθινός σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Ε.Μ.Π. όπου αποφοίτησε το 1988. Στη συνέχεια φοίτησε στη Bartlett school of Architecture and Planning του πανεπιστημίου University College London (Msc in Architecture). Διατηρεί αρχιτεκτονικό γραφείο με την Θεώνη Ξάνθη και τον Θεόδωρο Ανδρουλάκη που ασχολείται με ιδιωτικά και δημόσια έργα.

Η Θεώνη Ν. Ξάνθη σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Ε.Μ.Π. και αποφοίτησε το 1987. Είναι υποψήφια δίδακτωρ στον τομέα Ι Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού του ΕΜΠ. Έχει επιτελέσει επικουρικό διδακτικό έργο στο τμήμα Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ την περίοδο 1993-97 και από το Φεβρουάριο 2001 είναι εντεταλμένη Λέκτωρ στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Δ.Π.Θ.

Ανάθεση μελέτης μετά από Α' Βραβείο σε Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό.

ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: (2στάδια, 5φάσεις) 1993-1997
ΤΕΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: 3.984.000.000 δρχ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - Γενική Δ/ση Προγραμματισμού και Έργων - Δ/ση Ειδικών Έργων Α.Π.
ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ: Ε. Γούλιου, Ε. Κεσσισογλου
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: Γ. Γκανασούλης

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ: Θεόδωρος Ανδρουλάκης, αρχ. μηχ.
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: Γαβριέλλα Καραμπάτσου, Εύη Καραβίτη
ΣΤΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ: ΟΜΕΤΕ Α.Ε. - Αλεξάνδρος Αθανασιάδης.
Η/Μ ΜΕΛΕΤΗ: Η/Μ Ε.Π.Ε.

Η διαμόρφωση του χώρου Αφετηρίας – εκκίνησης των Μαραθωνοδρόμων και η πλασιώσή της με υποστηρικτικές λειτουργίες, όπως:

- Κτίριο Αφετηρίας (call-room).
  - Στάδιο 2000 θέσεων με ολυμπιακό στίβο.
  - Γυμναστήριο και ανοικτά γήπεδα.
  - Αποδυτήρια.
  - Κτίριο Επισήμων – Κέντρο Τύπου.
- Με τις αντίστοιχες υποδομές (Κυλικείο, Υποσταθμός, W.C. σταδίου, Χώρος Διοργανωτών αγώνων κ.λπ.).
- Διαμόρφωση Πλατείας με Γλυπτική σύνθεση και Πρανούς που πλαισιώνουν τα πρώτα μέτρα της διαδρομής.
  - Εξυγίανση-διευθέτηση πρηνών ρέματος.
  - Δημιουργία Χώρων Στάθμευσης.
  - Υπαιθριες διαμορφώσεις για το σύνολο των 60 στρ. του χώρου επέμβασης.

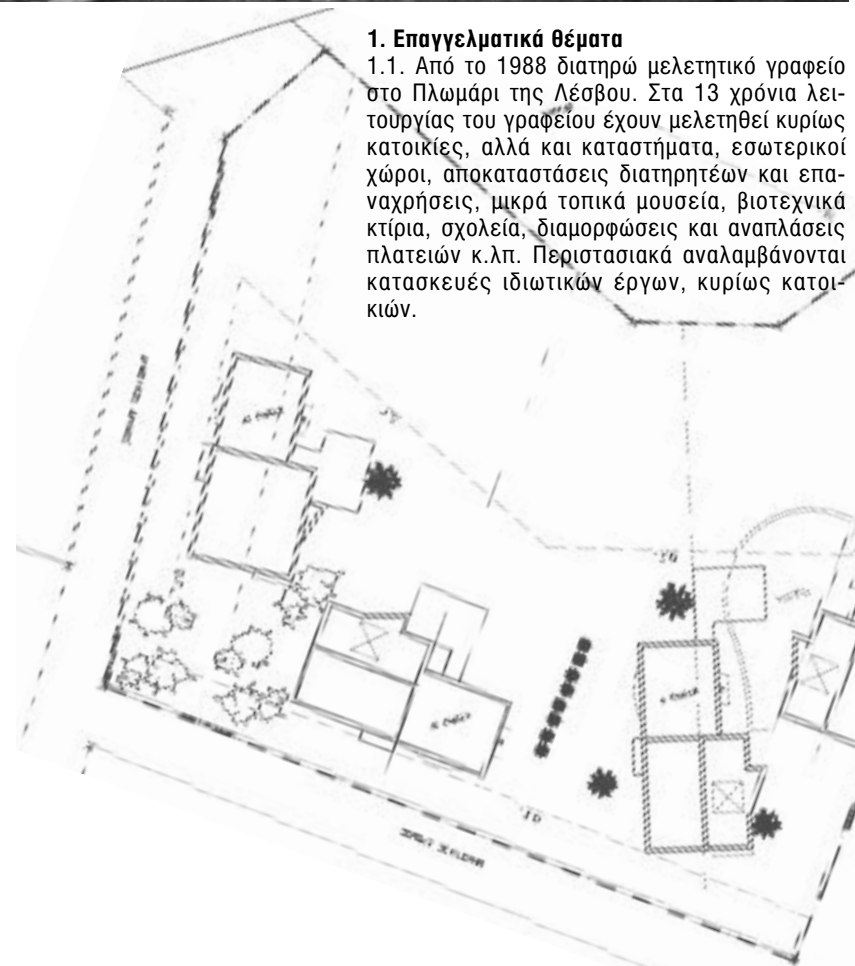
4 κατοικίες στο Πλωμάρι Λέσβου

αρχ. Παναγιώτης Θεοδωρίδης

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Από το 1988 διατηρώ μελετητικό γραφείο στο Πλωμάρι της Λέσβου. Στα 13 χρόνια λειτουργίας του γραφείου έχουν μελετηθεί κυρίως κατοικίες, αλλά και καταστήματα, εσωτερικοί χώροι, αποκαταστάσεις διατηρητέων και επαναχρήσεις, μικρά τοπικά μουσεία, βιοτεχνικά κτίρια, σχολεία, διαμορφώσεις και αναπλάσεις πλατειών κ.λπ. Περιστασιακά αναλαμβάνονται κατασκευές ιδιωτικών έργων, κυρίως κατοικιών.

1.2. Η υπερβολική γραφειοκρατία του συστήματος έκδοσης οικοδομικών αδειών, οι αυθαιρεσίες στην εφαρμογή της μελέτης από τον πελάτη ιδιώτη, αλλά και από τους εργολάβους του Δημοσίου, η νομοθετική δυνατότητα άσκησης αρχιτεκτονικής από μη αρχιτέκτονες είναι κάποια από τα συνηθισμένα προβλήματα των μελετητικών γραφείων.

Παρόλα αυτά η παρουσία του Αρχιτέκτονα στην πλειοψηφία των μελετών είναι πια γεγονός, πράγμα που από μόνο του αποτελεί αισιόδοξη προοπτική.

1.3. Ζώντας και λειτουργώντας σε ένα περιβάλλον συνειδητής επιλογής, είμαι ικανοποιημένος στο βαθμό που βλέπω να ολοκληρώνονται πολλές από τις μελέτες του γραφείου, πράγμα δύσκολο για τους γνώστες των προβλημάτων του επαγγέλματος.

1.4. Δεν έτυχε μέχρι σήμερα, περισσότερο λόγω έλλειψης χρόνου.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Γίνεται προσπάθεια να υπάρχει λιτότητα στα εκφραστικά μέσα και η μορφή να προκύπτει από τη λειτουργία. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στο φως και στη σχέση υπαίθριου και κλειστού χώρου, στην κίνηση και στη στάση, στα όρια δημόσιου-ιδιωτικού. Η ένταξη στο περιβάλλον με την έννοια της προστασίας της φύσης και ο σεβασμός στην Αρχιτεκτονική κληρονομιά, απορρίπτοντας τη μίμηση και τη μορφολογική αντιγραφή, είναι επίσης κάποιες από τις σταθερές απαιτήσεις που επαναπροκύπτουν σε κάθε μελέτη.

2.2. Η Αρχιτεκτονική εκπαίδευση δεν αποτελεί (και δεν πρέπει να αποτελεί) επαγγελματική προετοιμασία. Η σημασία της εκπαίδευσης γίνεται αντιληπτή όταν καταλαγιάσει ο πανικός της πρώτης επαφής με τις παραμέτρους του επαγγέλματος που αγνοείς όταν ξεκινάς (γραφειοκρατία, διατάγματα όρων δόμησης, πίεση χρόνου, επαφή με πελάτες και Δημόσιο κ.λπ.)

2.3. Παρακολουθώ τις τάσεις χωρίς να απορρίπτω ή να ενθουσιάζομαι, προσπαθώντας να διατηρώ την κοινή λογική.

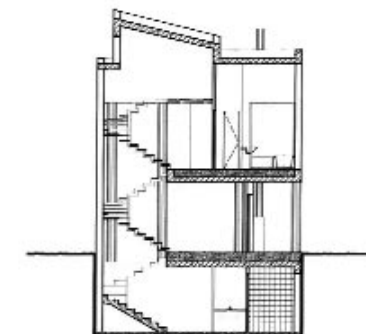
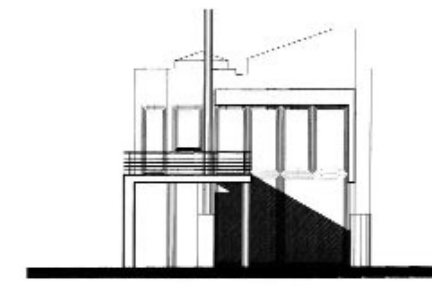
2.4. Πιστεύω ότι πολύ δύσκολα σήμερα μπορεί πια κάποιος να μιλά, σε σχέση με την άσκηση της αρχιτεκτονικής, για την ιδιαιτερότητα του τόπου, την παράδοση και τις μνήμες ή την εθνική αυτονομία. Συνεπώς η επιλογή κάποιας άλλης περιοχής ή χώρας δεν έχει και δεν θα έχει πολύ περισσότερο στο εγγύς μέλλον, το νόημα της διαφορετικότητας ή της αλλαγής που παλιότερα είχε.

Ο Παναγιώτης Θεοδωρίδης σπούδασε στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Ε.Μ.Π. (1982-1988). Από το 1988 διατηρεί γραφείο μελετών στο Πλωμάρι της Λέσβου έχοντας και την ευθύνη των Αρχιτεκτονικών μελετών του Τεχνικού γραφείου του Πολιτικού μηχανικού Δημ. Θεοδωρίδη, στην Ιεράπετρα της Κρήτης.

Τα τελευταία τρία χρόνια το γραφείο δραστηριοποιείται και σε μελέτες κατοικιών στην Αθήνα (Εκάλη)

Είναι αναπληρωματικό μέλος του ΣΧΟΠ του Υπουργείου Αιγαίου.

ΘΕΣΗ: Αγ. Ισίδωρος Πλωμαρίου Λέσβου
ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ: Καλέλης Σ., Βαλακλής Ν., Μιχαλακλής Ζ., Θεοδωρίδης Π.
ΜΕΛΕΤΗ: 1999
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ: 1999-2001

Οι κατοικίες είναι χτισμένες ακολουθώντας αξονικά την καμπύλη που διαμορφώνει ο μικρός κόλπος μπροστά στο οικόπεδο, που βλέπει ανατολικά. Βασικές επιλογές οι ανοιχτοί εντελώς χώροι υποδοχής, που προστατεύονται μόνο με γυαλί για τη διεύθυνση της θέας και του περιβάλλοντος χώρου στο εσωτερικό και οι κλειστοί ιδιωτικοί με επιλεγμένα ανοίγματα.

Κάτοψη και όψεις αναπτύσσονται σε έναν κάρναβο 1.20 X 1.20.

Υλικά κατασκευής: Μπετόν, ανοξείδωτος χάλυβας, γυαλί, αλουμίνιο, σοβάς, μεταλλικό χρώμα μέσα στο σοβά.

Διπλοκατοικία στο Μελισσοχώρι

αρχ. Μιχάλης Θεοφίλου, Γιάννης Κλειδαράς

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Διατηρούμε αρχιτεκτονικό γραφείο στη Θεσσαλονίκη από το 1996.

Το επαγγελματικό αντικείμενο του γραφείου είναι μελέτες οικοδομικών έργων: κατοικίες, βιομηχανικά κτίρια, κτίρια γραφείων, μελέτες υπαίθριων χώρων και αστικό εξοπλισμό. Επίσης δραστηριοποιούμαστε στον τομέα της εκθεσιακής αρχιτεκτονικής.

1.2. Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε ως αρχιτέκτονες, είναι οι συνθήκες εκείνες που δομούν ένα περιβάλλον ανυποληψίας για το ρόλο του αρχιτέκτονα στη σημερινή συγκυρία παραγωγής τεχνικού έργου.

Συνοπτικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα εξής:

- Ο θεσμικός και οικονομικός εναγκαλισμός του κράτους με τις «μεγάλες» κατασκευαστικές εταιρίες (απευθείας αναθέσεις, ανυπαρξία αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, «μαύρη εργασία»), οδήγησε στην απουσία αρχιτεκτονικής από το παραγόμενο έργο και στην απαξίωση του ρόλου του μηχανικού και ειδικότερα του αρχιτέκτονα σε ρόλο διακοσμητικό-διακοσμητή.

- Το οικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εξασκούμε το ελεύθερο επάγγελμα (στασιμότητα αμοιβών, υπερβολικές κρατήσεις από τα ταμεία, γενίκευση της απασχόλησης με το καθεστώς του φασόν – και εδώ υπάρχουν ευθύνες από τους ίδιους τους συναδέλφους).

- Η ασφικτική σχέση της παραγωγής ιδιωτικού έργου με γραφειοκρατικούς μηχανισμούς,

- Και τέλος η αντίληψη που επικρατεί ότι καλός μηχανικός, είναι αυτός που διεκπεραιώνει γρήγορα και χωρίς «απώλειες» την έκδοση οικοδομικών αδειών από τους αρμόδιους φορείς.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η άρθρωση αρχιτεκτονικού λόγου και η πραγματοποίηση αξιόλογου και άρτιου αρχιτεκτονικού έργου επαφίεται στον πατριωτισμό των αρχιτεκτόνων.

Έχουμε λάβει μέρος σε λίγους διαγωνισμούς σε σχέση με αυτούς που θα θέλαμε να συμμετέχουμε. Οικονομικοί λόγοι, κυρίως, μας απαγορεύουν τη συμμετοχή με αξιώσεις σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Η επαφή μας με την αρχιτεκτονική έγινε σε μια περίοδο όπου η λεγόμενη «μεταμοντέρνα» λογική κυριαρχούσε στον ακαδημαϊκό χώρο, ενώ επίσης εμφανιζόταν και μια έντονη κριτική απέναντι σε χαρακτηριστικά παραδείγματα της εποχής. Η ιστορία της αρχιτεκτονικής και ιδιαίτερα οι θριαμβευτικές εποχές των αρχών του αιώνα, καθώς και κάποια αξιόλογα παραδείγματα προσπαθειών από Έλληνες αρχιτέκτονες, αποτέλεσαν για μας μια βάση για τη δουλειά μας.

2.2. Η αρχιτεκτονική παραγωγή του γραφείου μας προσπαθεί να κρατάει μια συνέπεια με μερικές βασικές αρχές, γενικότερες των τάσεων που αναπτύσσονται στο θεαματικό πεδίο.

2.3. Οι αρχές και γνώσεις που παίρνει κανείς από την αρχιτεκτονική εκπαίδευση τον συντροφεύουν και στη συνέχεια, άσχετα με τις επαγγελματικές δυσκολίες που συναντάει αργότερα.

2.4. Νομίζουμε ότι οπουδήποτε το επάγγελμα δεν είναι απαξιωμένο όπως στη χώρα μας, αξίζει να δουλεύει κανείς.

Ο Μιχάλης Θεοφίλου αποφοίτησε από τη σχολή Αρχιτεκτόνων του Α.Π.Θ. το 1995. Έχει διακριθεί σε πανελληνίους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και σήμερα διατηρεί αρχιτεκτονικό γραφείο με τον Γιάννη Κλειδαρά.

Ο Γιάννης Κλειδαράς αποφοίτησε από τη σχολή Αρχιτεκτόνων του Α. Π. Θ. το 1995. Έχει διακριθεί σε πανελληνίους διαγωνισμούς βιομηχανικού σχεδιασμού και σήμερα διατηρεί γραφείο με τον Μιχάλη Θεοφίλου.

ΘΕΣΗ: Μελισσοχώρι Θεσσαλονίκης
ΦΟΡΕΑΣ: Ιδιώτης
ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ: Απευθείας ανάθεση
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 2000
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 2001
Η/Μ ΜΕΛΕΤΗ: Κεχαγιάς Μαργαρίτης
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Ποταμίδης Κυριάκος

Πρόκειται για δύο ανεξάρτητες κατοικίες, σε ένα οικόπεδο που βρίσκεται στην περιστατική ζώνη της Θεσσαλονίκης, στο οποίο υπάρχει έντονη δένδροφύτευση, έχει ομαλή κλίση και θέες στον άξονα Βορρά-Νότου. Η διάταξη των χώρων διημέρευσης των κατοικιών γίνεται στον άξονα αυτό, ενώ τα υποδωμάτια του ορόφου προσανατολίζονται στην ανατολή. Οι κτιριακοί όγκοι ενοποιούνται μέσω ενός κοινού υπαίθριου χώρου (υπο κατασκευή). Η κατασκευή είναι υπό εξέλιξη.

Κατάστημα υποδημάτων στο Χαλάνδρι

αρχ. Σπύρος Κακαβάς, Ελένη Κλωνιζάκη

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Ελεύθερος επαγγελματίας από το 1991, με εκπονήσεις μελετών ιδιωτικών και δημοσίων έργων και συμμετοχές σε αρχιτεκτονικούς και γλυπτικούς διαγωνισμούς.

1.2. Το πρόβλημα στη συνεργασία με τους φορείς του δημοσίου και τους εμπλεκόμενους φορείς παραγωγής αρχιτεκτονικού έργου απομακρύνει την αντίληψη της μελέτης ως πρωτότυπη δημιουργία και επιστημονική έρευνα και οδηγεί αναπόφευκτα σε τυποποίηση και στείρα παραγωγή σχεδίων.

1.3. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα θέματα που ξεφεύγουν από τους παραπάνω περιορισμούς

1.4. Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί είναι μια ευκαιρία για επιστημονική έρευνα και πρωτότυπη δημιουργία, έξω από το σύστημα παραγωγής.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Οι σχεδιαστικές μας αρχές διέπονται από τις αρχές του μοντέρνου κινήματος σε συνδυασμό με τις ανάγκες των χρηστών και τη σχέση με το κτισμένο και φυσικό περιβάλλον του τόπου.

2.2. Η αρχιτεκτονική εκπαίδευση όσον αφορά τις σχεδιαστικές αρχές, επηρέασε τα πρώτα βήματά μας.

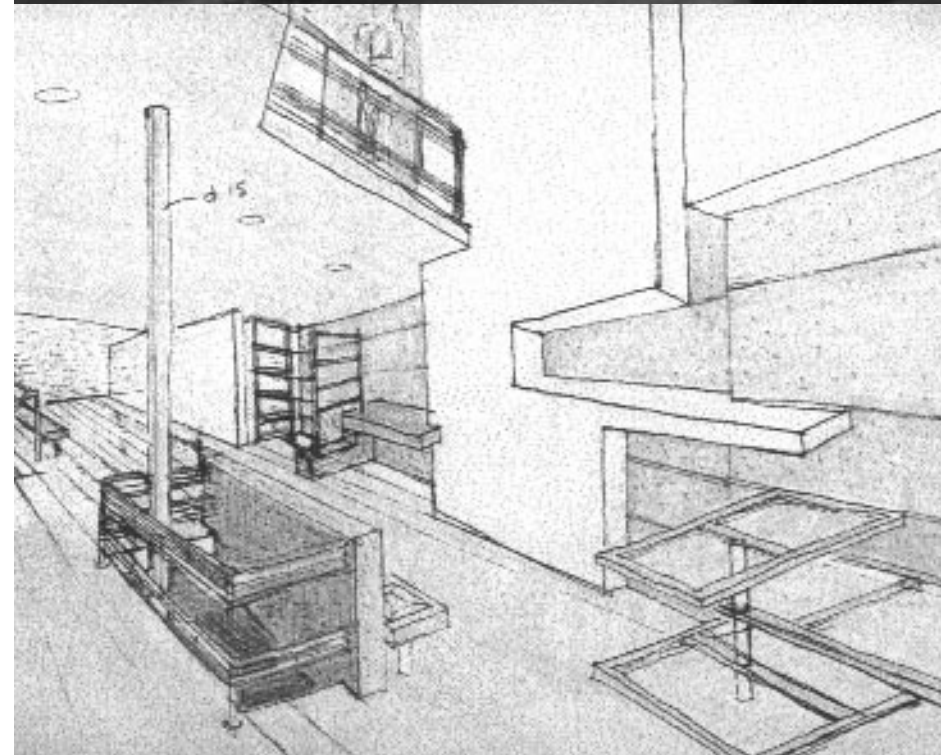
2.3. Επηρεάζεται από τις διεθνείς τάσεις.

2.4. Σε μια χώρα με λιγότερους κανονισμούς και επίσημους φορείς.

Ο Σπύρος Κακαβάς σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Ε.Μ.Π. και γλυπτική στην Α.Σ.Κ.Τ. Από το 1991 εργάζεται στην Αθήνα ολοκληρώνοντας αρχιτεκτονικές μελέτες για ιδιωτικά και Δημόσια έργα, σε συνεργασία με την αρχιτέκτονα Ελένη Κλωνιζάκη.

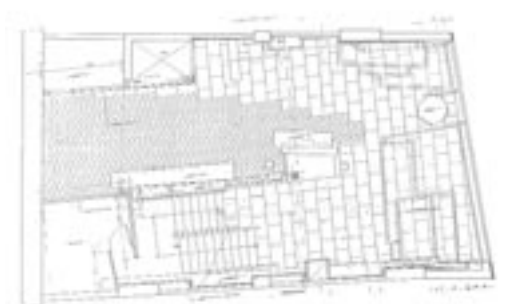
Η Ελένη Κλωνιζάκη σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Ε.Μ.Π. Από το 1991 εργάζεται στην Αθήνα ολοκληρώνοντας αρχιτεκτονικές μελέτες για ιδιωτικά και Δημόσια έργα σε συνεργασία με τον αρχιτέκτονα Σπύρο Κακαβά.

Ο Σπύρος Κακαβάς και η Ελένη Κλωνιζάκη συμμετείχαν σε αρχιτεκτονικούς και καλλιτεχνικούς διαγωνισμούς με διακρίσεις.

ΜΕΛΕΤΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ: 1994

Ο χώρος αντιμετωπίστηκε «πλαστικά», το πλήρες και το κενό σε συνδυασμό με το φως και τις ποιότητες των υλικών αναδεικνύουν το προς πώληση προϊόν.

Διώροφη μονοκατοικία στην Καστοριά

αρχ. Θεόδωρος Κασκίτης

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Είμαι ελεύθερος επαγγελματίας με έδρα το Άργος Ορεστικό Καστοριάς. Δραστηριοποιούμαι απ' το 1993 σε ποικίλους τομείς αρχιτεκτονικών υπηρεσιών, όπως μελέτες και κατασκευές ιδιωτικών έργων, αποκαταστάσεις διατηρητέων, διαμορφώσεις καταστημάτων και μελέτες του Δημοσίου.

1.2. Αντιμετωπίζω προβλήματα απ' τον ανταγωνισμό επώνυμων και κραταιωμένων γραφείων του χώρου σ' ένα μικροαστικό περιβάλλον με λιγοστές προσφορές εργασίας. Οι ισχυρές τους προσβάσεις σε κέντρα λήψης αποφάσεων, σε δημόσιες υπηρεσίες κ.λπ. δημιουργούν «τετελεσμένα» στην αγορά των οικοδ. αδειών, και των αναθέσεων. Στις διαδικασίες της πολεοδομίας η αντιμετώπιση συγκεκριμένων υπαλλήλων δημιουργεί υπόνοιες για «συναλλαγές». Στις μελέτες του δημοσίου η έλλειψη μεγάλης τάξης πτυχίου με ωθεί στην αποδοχή απ' ευθείας αναθέσεων, με ελάχιστες αμοιβές, ή στη σύναψη συμβάσεων που δεν τηρούνται απ' τους εκάστοτε φορείς, ή περικλείουν δυσχερείς όρους εκπόνησης των μελετών.

1.3. Ένας απ' τους βασικούς λόγους που επέστρεψα στην επαρχία με το πέρας των σπουδών μου ήταν αυτός: Να μου δοθεί η ευκαιρία να ασχοληθώ με δικές μου δουλειές όπου θα είχα τον πρώτο λόγο των επιλογών και των αποφάσεων. Είχα το όνειρο να κάνω κάποιες προσωπικές δημιουργίες που θα φέρουν τη μικρή, αλλά δική μου ταυτότητα. Έχω την αίσθηση ότι αυτή μου η προσδοκία εκπληρώθηκε.

1.4. Με τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς λόγω έλλειψης χρόνου, μέσων, ειδικών συνεργατών, αλλά και λόγω του απαιτούμενου όγκου

εργασίας, δεν μπορώ να ασχοληθώ. Σε μερικές περιπτώσεις όμως εκπονώ προσχέδια και σκίτσα αποκλειστικά και μόνο για να ικανοποιήσω προσωπικές αρχιτεκτονικές ανησυχίες.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Οι σχεδιαστικές μου επιλογές ξεκινούν απ' τις αρχές του μοντέρνου κινήματος με τη χρήση καθαρών όγκων, μορφών και γραμμών. Επιδιώκω τη βέλτιστη λύση όσον αφορά τη λειτουργικότητα και την ικανοποίηση του κτιριολογικού προγράμματος. Ταυτόχρονα όμως αναζητώ και τη μορφή που θα με συγκινήσει μέσα απ' το εικαστικό παιχνίδι της σύνθεσης και διαπλοκής των όγκων στο χώρο. Παιχνίδι που στην αρχιτεκτονική μου ηλικία επηρεάζεται αρκετά απ' τις δημοσιευμένες προτάσεις μεγάλων αρχιτεκτόνων της εποχής μας ξένων και Ελλήνων. (Ξεχωρίζω τους R. Meier, T. Μπίρη)

2.2. Ευτύχησα στο τέλος των σπουδών μου και στα πρώτα επαγγελματικά μου βήματα να εργασθώ κοντά σε μεγαλύτερους αρχιτέκτονες, που πονούσαν το αντικείμενό τους και με ώθησαν να συνεχίσω και να διατηρήσω την ακαδημαϊκή αντίληψη στον τρόπο σκέψης μου. Διαπίστωσα όμως, ότι ενώ το πανεπιστήμιο ήταν ένα «εργαστήριο» αρχιτεκτονικής δημιουργίας, η πράξη είναι ένα «εργοστάσιο» παραγωγής οικοδομικών αδειών...

2.3. Στην αρχιτεκτονική μου παραγωγή προσπαθώ πρώτα να είμαι τίμιος απέναντι στους πελάτες μου. Επιδιώκω το καλύτερο αποτέλεσμα, τόσο στη μελέτη, όσο και στην επίβλεψη άσχετα απ' τις αμοιβές. Αναζητώ συνέχεια το αισθητικό αποτέλεσμα που θα με συγκινήσει, προσπαθώντας να το κατακτήσω μέσα από ένα προσωπικό δρόμο, παρόλες τις επιρροές της σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Αυτός ο δρόμος είναι μακρύς και φαντάζομαι πως βρίσκομαι στην αρχή του ακόμης. Αυτό που με θλίβει είναι η διαπίστωση (όσο μπορώ να κρίνω με τα δικά μου μέτρα), ότι στη σύγχρονη αρχιτεκτονική έχουν χαθεί οι παλιές αρετές του μέτρου, της αρμονίας, της απλότητας και μέσα στην παραζάλη του σύγχρονου Hi Tech πολιτισμού, επιδιώκεται το περιεργό, αυτό που προκαλεί, το διαφορετικό χωρίς όρια. Στόχος είναι όχι η «ησυχία», αλλά ο «θόρυβος» των μορφών. Καλύτερο πια είναι το πιο «προχωρημένο», το πιο παράδοξο.

2.4. Θα μπορούσα και θα ήθελα να ασκήσω αρχιτεκτονική σ' οποιαδήποτε ευρωπαϊκή – μεσογειακή χώρα, γιατί εκεί οι άνθρωποι έχουν βαθιές πολιτισμικές καταβολές, εξακολουθούν να είναι πραγματικά ευαίσθητοι και αναζητούν το «εσωτερικό» ωραίο, που κατακτάται με το δύσκολο τρόπο. Αντίθετα, στις βόρειες χώρες του δυτικού πολιτισμού κυριαρχεί η αναζήτηση του «εξωτερικού» ωραίου, που φτιάχνεται γρήγορα για να καταναλωθεί εύκολα.

ΘΕΣΗ: Επέκταση «Φουντουκλή», Καστοριά
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Σαναλιδής Γεώργιος
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 1998
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 1998-99

Στην επέκταση της Καστοριάς, στην περιοχή «Φουντουκλή» μελετήθηκε και κατασκευάστηκε μια μονοκατοικία για μια τετραμελή οικογένεια. Η θέση του οικοπέδου, με την ανοικτή θέα προς τη λίμνη και την πόλη, αλλά και το δύσκολο σχήμα του, μορφής «ανοικτού Γ», προσδιόρισαν τη διάταξη των όγκων του κτίριου στο χώρο. Το κτίριο χωρίστηκε σε δύο βασικούς όγκους, χωροθετημένους στα δύο σκέλη του «Γ», ενώ το κεντρικό στοιχείο της εισόδου, διαφοροποιημένο χρωματικά, ανέλαβε το ρόλο της άρθρωσης.

Η διάταξη αυτή προσέφερε μια μεγάλη και πλούσια κύρια όψη στο κτίριο, ευνοώντας την κατεύθυνση όλων σχεδόν των ανοιγμάτων προς τη θέα της λίμνης.

Στη συνέχεια οι αρχικοί όγκοι αποδομήθηκαν σε μικρότερους, μέσα από ένα παιχνίδι διαπλοκής των δομικών στοιχείων στο χώρο, όπου το καθένα προσπαθεί ν' αποκτήσει τη δική του χωρική ταυτότητα. Διακριτά στοιχεία επενδύθηκαν με παρόλιθο για να δημιουργήσουν διαλεκτικές αντιθέσεις με τις λευκές φάρμες των βασικών όγκων. Στοιχεία επιφανειών επεξεργασμένα με «τραβηχτό» σοβά, πότε αγκαλιάζουν και πότε αποκολλούνται απ' το κτίριο, δημιουργώντας ροές και κίνηση στο χώρο.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της σύνθεσης, ο εξωτερικός καμπύλος εξώστης, που γεφύρωσε ομαλά τους αντικριστούς όγκους. Το σύνολο είναι καμωμένο με πλαστική διάθεση, όπου δυναμικές μορφές διαλέγονται με στατικούς όγκους που αποπνέουν ηρεμία και ησυχία, ώστε το τελικό αποτέλεσμα να δίνει την αίσθηση μιας ισόρροπης αρχιτεκτονικής σύνθεσης.

Διώροφη κατοικία στην Αγία Παρασκευή

αρχ. Σωτήρης Κολυδάς

ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 1997
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΡΓΟΥ: 1998-2001

Πρόκειται για μονοκατοικία 200 μ² με υπόγειο garage που αναπτύσσεται σε δυο ορόφους. Στο ισόγειο βρίσκεται το καθιστικό και η κουζίνα και στον όροφο το καθημερινό και τα υπνοδωμάτια.

Έχοντας τους περιορισμούς του συνεχούς συστήματος δόμησης, του μικρού μεγέθους του οικοπέδου, αλλά και του αδιάφορου χαρακτήρα των κτισμάτων της περιοχής, έγινε προσπάθεια να δημιουργηθούν ποιότητες που έχουν σχέση με την οπτική επαφή των ακαλύπτων, αλλά και στην πρόσοψη, με έναν ενδιάμεσο ημιυπαίθριο χώρο μετάβασης προς το εσωτερικό.

Η υποχώρηση στην πρόσοψη διευκολύνει τη δημιουργία αυτού του ενδιάμεσου χώρου και τα στοιχεία του, όπως το στέγαστρο από μπετόν (πλήρες-διάτρητο), ο καμπύλος εξώστης, συντελούν στην ηλιοπροστασία του κτιρίου.

Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν είναι ο σοβάς, υαλότουβλα, μεταλλικά κικλιδώματα, διάτρητη λαμαρίνα. Στα δάπεδα χρησιμοποιήθηκε λευκό μάρμαρο στο ισόγειο, ενώ στον όροφο κυριαρχεί το ξύλο. Στα χρώματα κυριαρχεί το λευκό, τόντοι του γκρι και το κίτρινο χρώμα στις ψευδοροφές.

ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ – ΓΙΑ ΤΟ ΚΤΙΣΜΑ

- Μέσα στην πόλη, το κτίσμα, αποτέλεσμα μικρών και μεγάλων συμβιβασμών, αντανακλά αρχές και δομές που δεν επιδέχονται αλλοιώσεις και ανατροπές.

- Αρχές στο σχεδιασμό που έχουν να κάνουν με την επανα-ανακάλυψη μορφών και στοιχείων που ανήκουν στο «διευρυμένο» λεξιλόγιο του μοντέρνου.

- Κτίσμα, που γεμίζει τον κενό χώρο, και παράγει «ατμόσφαιρες» έτοιμες να ανακαλυφθούν

- Κτίσμα αποτέλεσμα μιας αρχιτεκτονικής ιδέας και απόψεων που καθοδηγούν, αναζητούν, ανατρέπουν, αλλά αρκετές φορές αδυνατούν να περάσουν στο τελικό αποτέλεσμα

- Ένας σχεδιασμός που συναρμολογεί τα θραύσματα και τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί στο παρελθόν, όχι μόνο μέσα από εικόνες και κείμενα, αλλά κυρίως από βιώματα χώρων κενών, χώρων ευρημάτων.

- Το κτίσμα λοιπόν, αποτέλεσμα ανάκλησης και περιορισμών, αφήνεται μέσα στον χρόνο να ακολουθήσει την πορεία επεμβάσεων αυτών που θα το κατοικήσουν.

Ο Σωτήρης Κολυδάς αποφοίτησε από την Αρχιτεκτονική Σχολή του Ε.Μ.Π το 1989. Έχει εργασθεί σε διάφορα μελετητικά γραφεία στην Αθήνα. Ασχολείται με μελέτες ιδιωτικών έργων.

ρέα.

Επισκέφτηκα την Άνδρο το 1992, το Ξενία Ηρακλείου το1999. Το τελευταίο είναι εντελώς ερειπωμένο, πλάι στη θάλασσα, με τις γωνιές του να θέλουν αντικατάσταση, λόγω της αρχιτεκτονικής δομής του γύρω από τα αίθρια.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ ΣΑΒΒΑ ΚΟΝΤΑΡΑΤΟΥ ΣΤΗΝ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Πριν από τρεις μέρες έλαβα το εορταστικό τεύχος Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 2001 του περιοδικού Αρχιτέκτονες και θέλω καταρχάς να σας συγχάρω για την ιδέα σας να καταρτίσετε «ένα αλφαβητάρι του αρχιτέκτονα και της αρχιτεκτονικής από το Α στο Ω». Βρήκα Η γυμνότητα των υλικών, καθώς εκτίθενται στο περιβάλλον τους, απαιτεί μεγαλύτερη συντήρηση και αίσθηση περιβαλλοντικής συνείδησης. Το ελληνικό Δημόσιο, μετά την κήρυξή τους ως «μνημεία νεώτερης πολιτιστικής κληρονομιάς» από το ίδιο, θα μπορούσε να λειτουργήσει ως Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης για το Γ΄ Πακέτο χρηματοδότησης από την ΕΟΚ.

Αναστασία Πεπέ
Αρχιτέκτων ΕΜΠ

Ένα από τα σκωπτικότερα κείμενά σας, κάπως Καλα-τραβηγμένο στη λογοπαικτική του διάθεση, είναι εκείνο που αντιστοιχεί στα γράμματα Ο και Π (Ολυμπιακά-Παναθηναϊκά). Προϊδεασμένος από ένα φίλο που έτυχε να το διαβάσει ωρύτερα, διέκρινα σε αυτό κι έναν υπαινιγμό για την αφεντιά μου (Κοντάρια), οφειλόμενο ασφαλώς σε παραπληροφόρησή σας από δημοσιογραφικό ρεπορτάζ που δεν είχε υποπέσει στην αντίληψή μου. Για την αποκατάσταση απλώς και μόνο της ιστορικής αλήθειας, επιθυμώ να σας γνωρίσω τα ακόλουθα:

Το έργο του Ισπανού συναδέλφου Σαντιάγο Καλατράβα το γνώριζα και το εκτιμούσα πολύ πριν γίνει διάσημο και στον τόπο μας. Γι' αυτό άλλωστε και ως μέλος του ΔΣ

της Εθνικής Πινακοθήκης είχα συμφωνήσει με την πρόταση να παρουσιαστεί η έκθεσή του στις αίθουσές της. Και πιστεύω πως έπραξα σωστά. Τον ίδιο όμως τον Καλατράβα δεν έτυχε να τον συναντήσω –κατά σύμπτωση απουσίασα και από τα εγκαίνια της έκθεσής του– και οπωσδήποτε ποτέ δεν μου πέρασε από το μυαλό να τον συνδράμω στην ανάληψη έργων στη χώρα μας. Η αλήθεια είναι ότι κάποια στιγμή μου ζητήθηκε να συνυπογράψω μια έκθεση-γνωμάτευση που συνηγορούσε για την «καλλιτεχνική» επέμβασή του στο ολυμπιακό στάδιο. Αρνήθηκα όμως κατηγορηματικά. Πρωτίστως επειδή μου ήταν αδύνατο να συμφωνήσω με μια εντελώς ανορθόδοξη διαδικασία ανάθεσης. Αλλά και επειδή, όπως έχω δημόσια δηλώσει, ήμουν εξαρχής αντίθετος με την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων υπό τις παρούσες συνθήκες και, συνακόλουθα, δεν θα ήθελα να έχω οποιοδήποτε είδους ανάμιξη σε ολυμπιακά έργα.

Αν δεν κάνω λάθος, λογοπαικτική αναφορά του ονόματός μου υπάρχει και στο κείμενο του Α (Ακρόπολις-Άγαν, μηδέν). Την εκλαμβάνω ως εξόχως τιμητική, δεδομένου ότι η μόνη μου εμπλοκή στην υπόθεση του Μουσείου της Ακρόπολης ήταν η άδοξη συμμετοχή μου στον προηγούμενο διαγωνισμό. Στα εγκαίνια πάντως του νέου Μουσείου, οπότε γίνουν και εφόσον ζω και κληθώ να παραστώ, θα φροντίσω να μη σας διαψεύσω: θα εμφανιστώ «με τα καλά μου». Αυτά τα λίγα, με συναδελφική αγάπη και με τις ειλικρινείς ευχές μου για ακόμη καλύτερους και μαχητικότερους Αρχιτέκτονες.

Ο καθ' υμάς Κοντα-κράτος.

Κ. Σ. Παπαϊωάννου, Αικ. Κρεμέζη, Μ. Φινέ, Το Παραδοσιακό Σπίτι στο Αιγαίο, Έκδοση Ιδρύματος Παναγιώτη και Έφης Μιχαήλ, Αθήνα 2001

Η αιγαιοπελαγίτικη παραδοσιακή αρχιτεκτονική παρουσιάζει ενδιαφέρον από πολλές πλευρές. Από το πλήθος των δημοσιευμάτων για την αρχιτεκτονική αυτή, τα περισσότερα είναι αποσπασματικά, αναφερόμενα σε ένα μεμονωμένο νησί ή, σε ελάχιστες περιπτώσεις, σε μια ενότητα νησιών και ο χαρακτηρισ τους είναι συνήθως απλά πληροφοριακός ή στενά λαογραφικός με έντονες συχνά συναισθηματικές αποχρώσεις. Υπήρξαν βέβαια και κάποιες αξιόλογες προσπάθειες συνολικής αντιμετώπισης του θέματος με επιστημονικά κριτήρια, που βασίζονταν όμως σε τόσο περιορισμένο υλικό, ώστε

σήμερα πια δεν είναι δυνατόν να δεχτούμε ότι το καλύπτουν ικανοποιητικά. Την έλλειψη αυτή φιλοδοξεί να αναπληρώσει το συγκεκριμένο βιβλίο. Όπως αναφέρεται και στον πρόλόγο του «Αποσκοπεί να αποκαταστήσει μια ολοκληρωμένη σε όλη την ποικιλία της, ισόρροπη και επιστημονικά έγκυρη εικόνα της αρχιτεκτονικής του παραδοσιακού αιγαιοπελαγίτικου σπιτιού, αξιοποιώντας σε μια ενότητα το πλήθος των διάσπαρτων ως τώρα γνώσεων γύρω από αυτό, σε συνδυασμό με τον απαραίτητο εμπλουτισμό τους με νέες, που θα καλύπτουν τα κατά τόπους κενά και μέσα από τη συστηματική επεξεργασία τους να φθάσει ως τη συγκρότηση της τυπολογίας της αρχιτεκτονικής αυτής». Η ιδιομορφία και η εγκυρότητα της

εργασίας αυτής, σύμφωνα με τα παραπάνω, βασίζεται κατά μεγάλο μέρος στον πλούτο και στη γεωγραφικά ομοιογενή πληρότητα του εξεταζόμενου υλικού που χρησιμοποιεί. Πρόκειται για υλικό αποτελούμενο κυρίως από αρχιτεκτονικά σχέδια, που συγκεντρώθηκε με σύστημα και επιμονή από όλες τις πιθανές πηγές, όπως από τις κάθε είδους δημοσιευμένες ως τώρα μελέτες επάνω στο ίδιο αντικείμενο, από υπάρχοντα αδημοσίευτα αρχεία, με κυριότερο το αρχείο του Σπουδαστηρίου της Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας του Ε.Μ.Π. και επίσης από νέες αποτυπώσεις παραδοσιακών κτισμάτων που έγιναν στα διάφορα νησιά, ειδικά για το σκοπό αυτό, ώστε να συμπληρωθούν τα κενά από τις δύο προηγούμενες πηγές. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τα σχέδια που περιλαμβάνονται στο βιβλίο αυτό αναφέρονται σε πάνω από 1300 κτίσματα ενώ στις προηγούμενες ανάλογες εργασίες, για τις οποίες έγινε λόγος πιο πάνω, δεν ξεπερνούσαν τα 20 ως 30.

Το βιβλίο χωρίζεται βασικά σε δύο κύρια μέρη. Στο πρώτο παρουσιάζεται συνοπτικά, αλλά με αναλυτική σχεδιαστική τεκμηρίωση μέσα από αντιπροσωπευτικές κατάψεις, η ιδιαίτερη αρχιτεκτονική παράδοση κάθε νησιού κατά γεωγραφικές ενότητες. Στο δεύτερο γίνεται μια συστηματική προσπάθεια να αποσαφηνιστούν οι κύριοι - βασικοί - αρχιτεκτονικοί τύποι του αιγαιοπελαγίτικου σπιτιού, με αναφορές στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και στις μεταξύ τους σχέσεις, μέσα από την επιλεκτική παρουσίαση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων τους. Τέλος, σε ένα τρίτο, μέρος συμπληρωματικό, επιχειρείται η συνολική ταξινόμηση του συγκεκριμένου υλικού σε πίνακες κατά τυπολογικές ενότητες, πράγμα που, παρά το πλήθος των σχεδίων, βοηθάει τον υπομονετικό παρατηρητή να καταλάβει καλύτερα το πνεύμα της αρχιτεκτονικής αυτής παράδοσης με τις διακυμάνσεις της σε όλη τους την έκταση. Μια αδυναμία της εργασίας ίσως είναι το είδος της εικονογράφησης της, που περιορίζεται μόνο σε σχέδια κατόψεων. Πρόκειται για αδυναμία, αναπόφευκτη λόγω της πληθώρας του υλικού, που αναγνωρίζεται και από τους μελετητές, η οποία πάντως δεν αποβαίνει σε βάρος του βασικού στόχου, που είναι η εξέταση της γενικής αρχιτεκτονικής διάρθρωσης των κτιρίων του σπιτιού, καθώς αυτή ακριβώς εικονίζεται κυρίως στην

Δεν παραγνωρίζεται επίσης από

τους μελετητές, σύμφωνα με τον πρόλογο, ότι η θεώρηση ενός θέματος με τη λογική της τυπολογίας και η εμμονή στα τυπολογικά χαρακτηριστικά των κτισμάτων ενέχει τον κίνδυνο της υπερπλούστευσης και σχηματοποίησης των σύνθετων αρχιτεκτονικών φαινομένων στα πλαίσια της παραδοσιακής κοινωνίας, αλλά δεν υπάρχει άλλος εγκυρότερος και κοινά αποδεκτός τρόπος για τη μεθοδική καταγραφή και την κατανόησή τους. Το θέμα τέλος, σύμφωνα με το πρόλογο πάντα, έχει και πολλές άλλες πλευρές, που η συγκεκριμένη εργασία δεν φιλοδοξούσε να καλύψει, αλλά να προσφέρει σε όσους ασχοληθούν μ' αυτές, μια βασική και έγκυρη υποδομή.

Το βιβλίο βασίζεται σε έρευνα που έγινε κατά την προηγούμενη δεκαετία από μέλη του Σπουδαστηρίου της Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας Ε.Μ. Πολυτεχνείου, σε συνεργασία με το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.

Αντρέας Γιακουμακάτος, Η Αρχιτεκτονική και η κριτική, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2001

Τα 61 κείμενα που παρουσιάζονται στο βιβλίο έχουν γραφεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες και έχουν δημοσιευτεί σε καταλόγους εκθέσεων και σε πρακτικά συνεδρίων, καθώς και σε έντυπα του ελληνικού ημερήσιου και περιοδικού τύπου, αρχικά στην εφημερίδα "Το Βήμα" και στις ετήσιες επιθεωρήσεις "Αρχιτεκτονικά Θέματα" και "Θέματα Χώρου+Τεχνών". Η επιλογή των συγκεκριμένων μελετημάτων διαμορφώθηκε με στόχο την κριτική κατανόηση της αρχιτεκτονικής πραγματικότητας στην Ελλάδα του 20ού αιώνα, συμπληρωμένη με την προσέγγιση εκείνων των φαινομένων και παράλληλων ζητημάτων στο διεθνή χώρο που εμπλουτίζουν την αντί-

ληψη γύρω από τη δική μας εμπειρία. Η διαπλοκή τοπικού και διεθνούς αποτελεί, έτσι, βασικό χαρακτηριστικό της εργασίας. Η εικονογράφηση επιδιώχθηκε να είναι όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη, ώστε να αναταποκρίνεται αποτελεσματικά στους στόχους του ιστοριογραφικού σχεδίου. Με τη μεθοδικότητα της ανάλυσης στο σύνολο των κειμένων, αποκαλύπτει μιν ενδιαφέρουσα εξέλιξη, στη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών, της προβληματικής για την ελληνική αρχιτεκτονική, τη σταδιακή μεταβολή της διάγνωσης και των αποτιμήσεων για αίρια ζητήματα που αφορούν στον τόπο και στο δομημένο περιβάλλον. Η εργασία αυτή μπορεί να προσληφθεί, κατά συνέπεια, και ως ένα είδος «χρονικού» του πρόσφατου αρχιτεκτονικού –και όχι μόνο– πολιτισμού, ένα είδος αρχιτεκτονικής ελλαδογραφίας. Το βιβλίο φιλοδοξεί επίσης να συμβάλει στον ντόπιο διάλογο ο οποίος, όταν δεν είναι αποσπασματικός και επιλεκτικός, τείνει τελευταία όλο και περισσότερο στο να εκφυλίζει την αρχιτεκτονική και την πόλη, σε ηρωίδες της σαμπουνόπερας «Glamorous lifestyle» που με επαρχιωτικό ζήλο σπληνεί σε κάθε «υποψιασμένη» σκηνή της πρωτεύουσας και της επικράτειας.

Σωτήρη Στ. Κουκή, Δομική Τεχνολογία - Υλικά και εφαρμογές, Αθήνα 2001

Ήταν γνωστή σ' όλους όσους ασχολούνται με τη δομή του Αρχιτεκτονικού έργου, δηλαδή, και την υλοποίηση της ιδέας· ουσιαστικά με την εφαρμογή της Αρχιτεκτονικής στην πράξη, η απουσία από την ελληνική βιβλιογραφία βιβλίων που θα μπορούσαν υπεύθυνα, αφ' ενός μεν να βοηθήσουν τους σπουδαστές της Αρχιτεκτονικής στην Παιδείά τους και αφ' ετέρου τους αρχιτέκτονες και όλους όσους ασχολούνται με τη δομή της αρχιτεκτονικής. Και αυτή η απουσία πολύτιμου και αναγκαίου βοηθήματος, ήταν έντονη, σε όλα τα στάδια της κατασκευής του αρχιτεκτονικού έργου. Αυτή ακριβώς την απουσία ήρθε να καλύψει το βιβλίο του αρχιτέκτονα κ. Σωτηρίου Στ. Κουκή. Το να καταπιαστεί ένας τεχνικός επιστήμονας να γράψει ένα τόσο σπουδαίο έργο, όπως είναι η ΔΟΜΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ αποτελεί έναν άθλο και είναι ευτύχημα που ο επιστήμονας που το επιχείρησε αυτό δεν

είναι ένας μηχανικός, αλλά ένας αρχιτέκτονας· γιατί τον αρχιτέκτονα, εκτός από την κατασκευή, από τη δομή, τον ενδιαφέρει παράλληλα και ταυτόχρονα και η μορφή. Αυτός ακριβώς ο θείος γάμος δομής και μορφής αποτελεί τον ιδανικό πλοχμό που καλείται να υφάνει ο δημιουργικός αρχιτέκτονας. Ο συγγραφέας του βιβλίου κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια να μπορέσει να συγκεντρώσει όλο το απαραίτητο υλικό ώστε το έργο του να είναι όσο το δυνατό πλήρες. Ο προσεκτικός, συστηματικός, επιστημονικός τρόπος προσεγγίσεως του θέματος αναγνωρίζεται αμέσως από την άρθρωση των κεφαλαίων του βιβλίου. Επιλεκτικά αναφέρουμε ορισμένα: Στο πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με τη μελέτη, τον προγραμματισμό και την επίβλεψη του έργου. Στο δεύτερο κεφάλαιο με την οργάνωση του εργοταξίου. Στο τρίτο κεφάλαιο ασχολείται με τις εκσκαφές, τις αντιστηρίξεις και τις θεμελιώσεις. Στο τέταρτο κεφάλαιο ασχολείται με τους φυσικούς και τους τεχνητούς λίθους, με τις ιδιότητές τους, τις μορφές τους και τις χρήσεις τους· τα μάρμαρα και τα υλικά προστασίας των λίθων. Στο πέμπτο κεφάλαιο ασχολείται με το σκυρόδεμα, τους τύπους σκυροδέματος, τα πρόσθετα βελτιωτικά, τα ελαφρά σκυροδέματα, τις ιδιότητες του σκυροδέματος, τις αντοχές του, τις προδιαγραφές του, τη διάσπρωσή του, τον έλεγχο και τις βλάβες του. Επίσης στο κεφάλαιο αυτό ασχολείται με το προεντεταμένο σκυρόδεμα και με τις προκατασκευές, όπως, επίσης με τους ξυλοτύπους και τον σιδηρό οπλισμό...

Στο έβδομο κεφάλαιο ασχολείται με τις δομές και τα επιχρίσματα και στο δέκατο με τα κουφώματα... Η υποδειγματική άρθρωση της ύλης, ο συστηματικός κειμένων και

ΒΙΒΛΙΟ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

σχεδίων πλαισιωμένων με ορθά επιλεγμένες και άριστα εκτυπωμέ-νες έγχρωμες εικόνες, κάνουν προσιτό το κείμενο και ιδιαίτερα κατανοητή τη διδασκαλία των κατασκευαστικών σχεδίων και λεπτο-μερειών στους ειδικούς επιστήμο-νες, οι οποίοι μπορούν πολύ εύκο-λα μέσα από την ποικιλία των προ-σφερομένων προτάσεων, να επι-λέξουν υλικά, λύσεις και τρόπους κατασκευής για το συγκεκριμένο τους πρόβλημα.

Χρόνια έλειπε ένα τέτοιο βιβλίο, πολύτιμο βοήθημα για τους σπου-δαστές της Αρχιτεκτονικής αλλά και χρήσιμο για τους αρχιτέκτονες και για όλους τους τεχνικούς που ασχολούνται με έργα οικοδομικής. Αξίζουν συγχαρητήρια στον αρχι-τέκτονα κ. Σωτήριο Στ. Κουκή για το μόχθο που κατέβαλε, για τη συ-στηματική του εργασία, για τη με-θοδικότητά του, την υποδειγματική κατάταξη του υλικού που συγκε-ντρωσε, ώστε να καλύπτει όλους τους τομείς τους οποίους ο ίδιος με προσοχή περιέγραψε στα ειδι-κά κεφάλαια του βιβλίου του.

Προλογικό σημείωμα του Ν. Κ. Μουτσόπουλου Δρ αρχιτέκτονος, Ομοτ. Καθηγητού Α.Π.Θ.

80

Περιοδικό ΓΕΩΓΡΑΦΙΕΣ, Εκδόσεις Εξάντας

Κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος του εξαμηνιαίου επιστημονικού περιοδικού ΓΕΩΓΡΑΦΙΕΣ που εκδί-δεται από τις εκδόσεις Εξάντας και διευθύνεται από επταμελή συ-ντακτική επιτροπή. Η επιτροπή απαρτίζεται από πανεπιστημια-κούς του ΕΜΠ, του ΑΠΘ, του Πα-νεπιστημίου Αιγαίου και του Χαρο-κοπέιου Πανεπιστημίου. Η Συντα-κτική Επιτροπή υποστηρίζεται από 30 εξωτερικούς συμβούλους. Αντίθετα προς τους νόμους της αγοράς, το περιοδικό ΓΕΩΓΡΑΦΙΕΣ δεν έρχεται να καλύψει μια υφι-στάμενη ζήτηση που αναμφίβολα υπάρχει. Έρχεται να συμβάλει στη δημιουργία μιας κριτικής επι-στημονικής συζήτησης για τα θέ-ματα του χώρου στην Ελλάδα και διεθνώς. Μέχρι σήμερα, ο προ-βληματισμός για τη γεωγραφία, το χώρο και τον τόπο εμφανίζεται κα-τακερματισμένος και ενίοτε υπέρ-ειδικευμένος, ανάμεσα σε πολεο-δόμους χωροτάκτες, γεωλόγους, τοπογράφους, ιστορικούς, αρχιτέ-κτονες, περιβαλλοντολόγους, χαρ-τογράφους κ.α. Η ενότητα του χώ-ρου έχει χαθεί, ενώ σπάνια αναζη-τείται η σχέση της υλικής, φυσικής

βάσης με τις κοινωνικές και πολι-τισμικές διαδικασίες.

Η Γεωγραφία ως επιστήμη του χώ-ρου, έχει τα εργαλεία και τις με-θόδους να συνθέσει τις επιμέρους προβληματικές αν βασιστεί σε έναν πλουραλισμό. Αν δεν είναι Η Γεωγραφία, αλλά Γεωγραφίες. Αν δηλαδή, επιτρέψει τις πολλαπλές κριτικές προσεγγίσεις, χωρίς τους ντετερμινισμούς και τις τεχνοκρα-τικές αντιλήψεις του παρελθό-ντος. Αυτή ακριβώς την προσέγγι-ση προτίθεται να αναπτύξει το πε-ριοδικό.

Στο πρώτο τεύχος, στην ενότητα Γεωεπικαιρότητες γίνεται μια κρι-τική αποτίμηση των εξελίξεων αναφορικά με το άρθρο 24 του Συ-ντάγματος για τα δάση από τους Ε. Πορτάλιου και Α. Μανιτάκη. Υπάρχει επίσης συνέντευξη της γνωστής Αγγλίδας Γεωγράφου Doreen Massey. Η ενότητα των επιστημονικών άρθρων περιλαμβάν-νει κείμενα για τη σχέση γεωγρα-φίας και πολιτισμού (των Ε. Soja, G. Raolucci και Θ. Τερκενλή) για τη χαρτογραφία (Ε. Λιβιεράτου) και για την παράκτια γεωμορφολο-γία και το κλίμα (Χ. Μαρουκιάν, Κ. Παυλόπουλου, Κ. Γάκη-Παπανα-στασίου, Α. Ζαμάνη). Υπάρχουν ακόμη περιγραφές συνεδρίων και παρουσιάσεις ερευνητικών εργα-σιών και προγραμμάτων. Στις ενό-τητες του περιοδικού περιλαμβά-νονται τέλος το Βήμα των Φοιτη-τών και Βιβλιοκρισίες.

Νίκος Π. Τσινίκας,
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ενάντια στη ΒΑΡΥΤΗΤΑ, Εκδόσεις University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2001

Το βιβλίο αυτό προλογίζει ο Π. Τζώνος, καθηγητής αρχιτεκτονι-κής Α.Π.Θ. Η επιλογή της «κουζί-νας» του αρχιτέκτονα είναι πολύ επιτυχημένη και σε εισάγει σε θέμα με «ποιητική διάθεση» όπως γράφει και ο συγγραφέας.

Για εξώφυλλο επιλέχθηκε μία σα-πουνόφουσκα που είναι ένας φυσι-κός αεροθάλαμος με απειροελάχι-στο πάχος κελύφους, ομοιόμορφα κατανεμημένες δυνάμεις στην επι-φάνεια και με υποδιαφρέσεις που τείνουν στο οικονομικότερο από τα πολύπλευρα, το εξάγωνο.

Το βιβλίο περιλαμβάνει την αρχι-τεκτονική των ελαφρών κατασκευ-ών ή των διαστηματικών χωροκα-τασκευών ή την «αρχιτεκτονική» των φέροντα οργανισμού ελαφρών κατασκευών ή τη δομική μορφολο-γία ή την αρχιτεκτονική ενάντια στη βαρύτητα. Θα μπορούσε να

ονομάζεται και «αρχιτεκτονική της καμπύλης» αφού σχεδόν σε όλα τα παραδείγματα που περιέχει, κυ-ριαρχεί η καμπύλη. Το βιβλίο απευθύνεται κύρια στους αρχιτέκτονες αλλά είναι χρήσιμο και για τους πολιτικούς μηχανικούς και τους κατασκευα-στές – δομικούς μηχανικούς, αφού ασχολείται με φέροντες οργανι-σμούς που δεν χρησιμοποιούνται ευρέως στη χώρα μας.

Το πρώτο μέρος του βιβλίου αφιε-ρώνεται στις μεταλλικές κατα-σκευές, τις αναρτημένες κατα-σκευές, τις τέντες και τα φουσκω-τά κελύφη. Στο δεύτερο μέρος πα-ρουσιάζονται παραδείγματα εφαρ-μογής σε 50 κτίρια επιλεγμένα με βασικό κριτήριο το βάρος της κα-τασκευής, το είδος του φέροντα οργανισμού, τα υλικά κατασκευής και τη μορφή τους.

Στις μεταλλικές κατασκευές περι-λαμβάνονται οι διατομές θερμής κατεργασίας, οι σύνθετες κολώ-νες, οι βάσεις των υποστηλωμά-των, οι συνδέσεις στύλων, δοκών και οι επιμηκύνσεις. Οι κατασκευ-αστικές λεπτομέρειες των κτιρια-κών στοιχείων παρουσιάζονται σε κάτοψη, τομή, όψη και αξονομετρι-κό, για να γίνεται κατανοητή η χρήση τους.

Στις αναρτημένες κατασκευές πα-ρουσιάζεται ο γερανός, η αναρτη-μένη με καλώδια γέφυρα πεζών-οχημάτων και τα κτίρια ή κελύφη με οροφές ή στέγες, αναρτημένες πάλι από καλώδια τα οποία στηρί-ζονται πάνω σε στύλους-κατάρτια.

Οι εφελκυσόμενες μεμβράνες-τέ-

ντες παρουσιάζονται εκτενώς από τις δυνατότητες χρήσης τους και τα τεχνικά χαρακτηριστικά τους έως την ταξινόμησή τους σε κατη-γορίες. Αναφέρονται οι συνήθεις καμπύλες μορφές που χρησιμο-ποιούνται στις τέντες, με κυριότε-ρο και συνηθέστερο παράδειγμα

το υπερβολικό παραβολοειδές, η διαδικασία σχεδιασμού τους, η στατική λειτουργία του φορέα και τα κατασκευαστικά τους στοιχεία. Οι φουσκωτές κατασκευές – αερο-θάλαμοι, παρουσιάζονται από την ταξινόμησή τους σε κατηγορίες (αερομεμβράνες, αερομαξιλάρια, αεροσωλήνες) – (φουσκωτή κατα-σκευή από πίεση ή από υποπίεση) έως τα κατασκευαστικά τους στοι-χεία, τις συνήθεις μορφές και την στατική τους λειτουργία.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου συγκεντρώνονται κτίρια γνωστών αρχιτεκτόνων από το διεθνή χώρο κατασκευασμένα από ελαφρά υλι-κά. Κάθε παράδειγμα εφαρμογής συνοδεύεται από επιλεκτικά σχέ-δια, σκίτσα, κατασκευαστικές λε-πτομέρεις και φωτογραφίες. Ανα-γράφονται διάφορα στοιχεία του κτιρίου όπως το είδος του φέρο-ντα οργανισμού και η βασική μορ-φή της σύνθεσης (καμπυλωμένος κώνος, ομπρέλλα, αναρτημένα υπερβολικά παραβολοειδή, ελλει-ψοειδής θόλος κ.ά.).

Όλο το βιβλίο είναι προσεκτικά βι-βλιογραφημένο ώστε να μπορεί ο αναγνώστης να βρει περισσότερα στοιχεία. Στο τέλος του βιβλίου παρατίθεται εκτενής βιβλιογραφία όπως επίσης και αλφαβητικό ευ-ρετήριο αρχιτεκτόνων, πολύ χρή-σιμα για περαιτέρω έρευνα. Τέ-λος, παρατίθεται ευρετήριο-κατά-ταξη των κατασκευών ως προς τον στατικό φορέα και τα υλικά κατα-σκευής δηλαδή πλέγματα-δίχτυα, σωληνωτές κατασκευές, ξύλινες κατασκευές κ.ά.

Τα περιεχόμενα, 750 σχήματα σε 90 σελίδες, καθώς και η επιμέλεια σε σχέση με την τεχνική επεξερ-γασία σε Η/Υ κάνει την χρήση του βιβλίου να είναι απολαυστική. Η επιλογή και η σειρά των θεμάτων είναι πολύ πετυχημένη και η ποιό-τητα παρουσίασης και εκτύπωσης, το ίδιο. Έχει γίνει προσπάθεια στη σελιδοποίηση του βιβλίου ακόμη και ποιό παράδειγμα θα τοποθετη-θεί δίπλα σε ποιό. Αποτέλεσμα, όπου ανοίξει κανείς το βιβλίο θα βρει στις δύο διπλανές σελίδες, συνδέσεις, σχέσεις φέροντα ορ-γανισμού, μορφολογικές συγγένει-ες κελυφών, ίδια υλικά κ.ά. Ελπί-ζουμε να συνεχιστεί αυτή η προ-σπάθεια να αρχίσει να εμπλουτίζε-ται η ελληνική βιβλιογραφία με τέ-τοια βιβλία.

Την έκδοση επιμελήθηκε η Φανή Δ. Βαβύλη, αρχιτέκτων, αναπη-ρώτρια καθηγήτρια Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού στο Τμήμα Αρχιτεκτό-νων του Α.Π.Θ.